

M. ACADEMIA
KÖNYVTÁRA

ALFÖLDI LAPOK.

VEGYES TARTALMU FÜZETEK.

SZERKESZTI S KIADJA: TELEGDILÁSZLÓ.

V. füzet.

10 füzet előfizetési ára: helyben 2 frt 40 kr, postán küldve 2 frt 60 kr.

A szakadatlan parlamenti izgatás ingoványai.

A mióta az önálló magyar kormányzat létrejött és saját felelősségére teljes erővel működik: azzal egyidejűleg elkövetkezett a sokféle állami **kiábrándulások** hosszú sora.

Nálunk általában azon biztató feltevés, sőt erős hit élt és uralkodott a szóvivőknél: hogyha a törvényhozás s kormányzás körében egyszer szabad kezünk lesz, akkor mi minden irányban kedvező s megszilárduló állapotokat fogunk előállítani tudni s azokat állandósítva előnyösen fejleszteni képesek leszünk.

Az első három év folyama alatt, a magyarországi közigazgatási s kormányzati tünetek elég kedvezők, erőtadók és sok jót ígérők voltak; a minnek azon körülmény vala tulajdonképi okozója: mert a külföldre folyvást nagymérvű volt terménykivitelünk; s így innen sok millióra menő anyagi erő özönlött be hazánk lakosai kezébe. Hanem a mint évről évre alább-alább szállott, sőt épen elapadt a kivitel és a kedvezőtlen mezőgazdasági viszonyok s inproductív állami terhek a közelebbi egymásra következett években folyvást fokozódtak: úgy az állam, mint a lakosság közigazgatási állapotai is mindinkább válságosokká, sőt egyenesen inségesekké fajultak el s törpültek le.

Ezen állapotokkal egyidejűleg az is kitűnt: hogy a törvényhozási, de főleg a kormányzati tényezők nem állanak hivatásaik, nagy horderejű feladataik s az állam sorsát feltételező teendőik színvonalán; és legtöbb esetben nem képesek mindazt realizálni: a miket Magyarország és lakosságának érdekei, megélhetési viszonyai és fokozatosan súlyosodó közigazgatási helyzete s kalamitásai követelnek.

Sokszor ismételve elmondattott már, hogy úgy a törvényhozás, mint a felsőbb körü végrehajtó-hatalom s helyi administratio, a pénzügyek, ipar s gazdálkodás stb. gyakorlatiasan szakavatott ellátására s kezelésére nincsenek kellő képzettségű emberek, s a tekintetben főleg „succrescentia“ egyáltalában nem fedezhető fel.

A parlamenti s államférfiai kitünőségek, az állami viszontagságok miatt nagyon hamar elnyűtték, sokrészből végkép lejárták magukat; s azt láttatták, hogy a kik, mint pártkitünőségek, nyomtatékos tanácskozási szerepet s eszélyességet tud-

tak érvényesíteni: ha a tényleges kormányzás és közadministratio gyakorlati kezelését kezökbe vették, ekkor nagyon elméleti és nagy mérvben olyan dilettans egyéniségeknek bizonyultak, a kiknek működése legtöbb esetben nem azt eredményezte, a mi számításban vala véve és kilátásba helyeztetett.

Most már színről színre láthatjuk: hogy köz és nyilvános állam életünk mind-egyik terén, a központi kormányzat, a helyhatósági administratio, a pénzügyi, közlekedési, iparos igazságszolgáltatási, közigazgatási stb. hivatalok, közegek s testületek körében, milyen bámulatosan gyéren fedezhető fel a feladatok színvonalán álló pontos szakavatott munkaerő.

Ez vala az oka: hogy elébb lejárta magát a Deák párt; most pedig lejárja magát a szabadelvű párt; és még nagyító üveggel sem fedezhetni fel olyan új erőket, új embereket, a kik nem csak a Tisza és pártja utódaivá lehetnének, de ezek fogyatkozásainak helyreállítására nézve kecsegtető reményt volnának képesek kilátásba helyezni.

Pártvezéreink műveleteiben azon impracticus korlátoltság idézi elő a legtöbb veszélyt: hogy a magyarországi állami erőket s tényezőket az angol, francia, porosz, olasz s osztrák erővel allitják egy fokra s teszik párhuzamba; s minden irányban azon államokat s azok kormányzatát s államférfiait törekesznek utánozni; azokról varnak himet; holott minden lépten-nyomon azon visszás tényekkel állunk szemben, hogy a fentemlített államok szellemi és anyagi erőivel a mieink egyáltalában nem állanak még csak türhető, s az azokét megközelíteni képes arányba is.

Ezekhez járul aztán nálunk azon viszontagság is: hogy még mindig a „consolidálatlanok, az állami állapotok és viszonyok.“

Ausztriával az egyezség időszakonként csak 10 évről-10 évre köttetik meg; azonban az így 10 évre megkötött egyezség ellen is szakadatlanul zajong s viharzik a párt-áskálódás s népámító szenvedélyes izgatás; a mihez még azon állandósított válságot rejtő kettős ingatag körülmény járul, hogy a mi alkotmányos életünknek tulajdonképi s legfőbb biztosítéka: az uralkodónak egyéni szilárdságában s jogéretében határozódik; és hogy a mi párt-életünk hullámváltozásai s anyagi erőink szegénysége legnagyobb részben beláthatlanná teszi az önálló állami élet consolidálásának tartósságra kilátást nyújtó lehetőségét.

Vezér államférfiaink, pártizgatóink és pártjelszó sugalmazóink folyvást könnyen illusoriussá váló „feltevésekkel“ táplálkoznak, s azzal tartják a nagy közönséget is; a minek aztán vajmi lehangolók, sőt lesulytók végeredményei.

Ghyczy és Tisza például, mint az ellenzék vezérei, szónokilag hódító szépséggel kiszínezve, éveken át magyarázták azt: hogy mik a kiegyezés hiányai; s miként kellene azt megjavítani; de azért nem tudták megakadályozni, hogy az Andrassy, Lónyay, Szlávy, Bittó miniszteriumok tönkre ne tegyék a magyar államháztartást s mindenféle adókkal túl ne terheljék a lakosságot; sőt a midőn ők kerültek a kormányrudra, nemcsak nem tudtak kibontakozni a kiegyezkedés túlsúlyos nyügei s terhei közül; hanem épen oly nehéz feltételekkel kénytelenítették Ausztriával az egyezkedési tárgyalásokat tovább folytatni s megcsinálni.

Ghyczy és Tisza évek során át folytatták az 1867-iki egyezség ellen az ellenzékieskedést?

És ugyan vette-e s látta-e annak a magyar államiság, államháztartás és az ország lakossága bármi tekintetben valami hasznát s előnyét?

Épen semmit sem!!

Most újra neki indultak a közelebbi „bécsi egyezség” ellen az üres demonstrációk és lármás izgatások.

Ujlag elkezdik a lármázást, a hangzatos petitiók gyártatását: hogy nekünk önálló bank és vámterület kell? — Ezt csináljon a miniszterium s az országgyűlés!

Mintha bizony azokat csak úgy üres petitiókkal és hangzatos szónoklatokkal létre lehetne hozni!!

Ha mindegyik petitióhoz fél millió forintnyi banktőke biztosítása volna mellékelve, akkor azok a petitiók érnének valamit; de így üres papírként, fájdalom azok mitsem érnek, mitsem eredményeznek; azokkal sem a bécsieket meg nem lehet ijeszteni, sem a bank alaptőkéje előállítását egy homok szemmel sem lehet elősegíteni.

És a ki nem tud **tettle**g semmit adni, hanem folyvást csak kérés adósságot csinál: az ilyen ember, vagy állam úgy a pénzügyi, mint a politikai világban kevés sulylyal bír és kevés értékkel rendelkezhetik.

Keserves, nagyon keserves, hogy ez így van; de ennek a mi minden irányban uralkodó élehetlenségünk és szellemi s anyagi tehetlenségünk az oka.

Mi magyarok az ipar és kereskedés — a **v a g y o n s z e r z é s** küzdterén nagy részben csak nullák vagyunk; és így nem számíthatunk!! vagy legfeljebb más számunk után téve jövünk számításba!

Debreczen város iparos és kereskedelmi multja, jelene s jövője.

IV. Debreczen város állapota III. Károly király alatt.

A mint Debreczen város 1693-ban szabad királyi várossá emeltetett, országos viszonyai nagy változásokon mentek keresztül. Addig Erdélyországhoz s a török hódoltságához tartozott; ezután Magyarország felsőbbbsége alá került.

Belkormányzata is átalakított. A „tribunus plebis vagy magister civum vulgo polgarmester” névvel jelzett tisztség attól fogva rendszeresített; s ezentul minden évi tisztujítás alkalmával legelsőbb a tribunus plebis=fürmender választott meg; s azután választottak meg a tanács többi tagjai és a kezelő tisztviselők. Az évenkénti városi tisztujítás sok esetben királyi biztos vezetése alatt eszközöltetett; hahogy pedig nem küldetett királyi biztos, ezt a szepesi kamara előre megírta.

A fürmendernek, főbirónak s tanácsbeli tagoknak készpénz fizetése egyenlő volt.

Debreczen város akkori alakjáról és a városban a rend kezeléséről a következőket olvashatni a jegyzőkönyvekben:

„1697-ik év január 6-án, az eddigi sok alkalmatlanság eltávoztatására, és az utcák gátjainak annál könnyebben s kevesebb munkával javítása végett, tanácsi határozatba ment, hogy a városnak csak négy kapuja legyen, u. m. **H a t v a n**, **C s a p ó**, **A n n a** és **M i k l ó s** utcákon, a többi kapuk egészen bezárassanak, és kiki úgy végezze külső dolgát, hogy estig a városba bejöhessen, mert éjszakának idején be nem bocsáttatik. Ugyanaz napról az is határozatba ment, hogy a választott hites közönségbeli személyeknek helyül a „tiszteletes Tanács” széke előtt három szék és a balkéz felől való öreg-székek az öreg-templomban rendeltetének ki,

azon hozzáadással, hogy valaki azontul másutt foglalna helyet, azt egyházi uraimék azonnal három forintig megbüntethetik. Hogy egyébiránt, máskülönben is nagy gondja volt az előjáráságnak ez időben, a vallásosságnak a városi nép között fentartására, kitetszik ez, az 1697-ik évről vezetett városi jegyzőkönyv ápril hó 6-án kelt következő tartalmából: „Minthogy mindenféle szitkok eláradtanak az emberek között; ezért valaki Isten neve ellen való szitkokkal káromkodni tapasztaltatik, megöletessék. A ki pedig lelkével és egyéb mocskos szavakkal botránkoztat, az a kalodába tétessék, vagy falóra ültetessék.“ Ugyanazon 1697-ik év ápril 8-án pedig a baromvásár várad-utczáról anna-utczára, a kunyhók helyére, mint alkalmas helyre helyeztetett át, az ott létezett kunyhók pedig széthányattak. Az 1697-dik évi február 24-rőli tanácsi határozatnál fogva a dohányzás és szivás erősen megtilalmaztatott, s rendeltetett, hogy valaki árulja, 12 frttal és dohányának megégetésével, a ki pedig szivja, vagy csak pipa találtatott is nála, nyakvassal büntetessék.

A mint a törökök általi zaklattatás elvonult Debreczen város felől, akkor meg a német hadvezérek és a szepesi kamara általi zaklattatás következett el.

Az ugynevezett „szepesi kamara“ Kassán székelt; s ez az udvari kamarának volt alárendelt közege. Egyébiránt a város felett annyi „mindenféle felsőség“ rendelkezett, hogy vajmi bajos volt a tekintetben rendet tartani s eligazodni.

Rendelkezett nevezetesen: az udvar, az udvari kancellária, a bécsi udvari kamara, a cs. kir. főhaditanács, a szepesi kamara és az időnként a város nyakára és zaklatására ide küldözgetett királyi biztos, a kit többnyire a szepesi kamara tagjai közül szemeltek ki; s rendszeren akkor küldötték a városba, amikor itt valamit ki kellett erőszakolni.

Az udvarnál sokat foglalkoztak főleg annak erőszakolásával, hogy e tisztán reformatus hitűektől lakott városba, katolikusok telepíttessenek.

1703-ban Kálmáncsai István királyi biztos ide küldetvén, 2000 forint büntetés terhe alatt erőszakolta a várost: hogy a boldogságos szüz Mária tiszteletére építendő templom számára a városon belül hely mutattnék ki.

Ezen erőszakolás sikerének kikerülhetése végett a tanács a választott hites közönséggel és a nagy munka idején hamarjában előkeríthetett közrendűekkel egyetemben tanácskozást tartván, mindenekelőtt Sárándi Dániel tanácsnokot, Monori Istvánnal együtt gyorspostán Bécsbe felfuttatja, két alázas feliratot, egyiket egyenesen ő felségéhez, másikat a főhaditanács elnökéhez, a hős savoyai herczeg Eugénhez — Debreczen város különösen kegyes pártfogójához — intézttet adván a küldöttek kezeibe. Ezen két feliratban elmondott, mikép „Debreczen város népe — mint hű alattvalókhöz illik — kész, valamint eddig is tette (a mi mind ő felsége, mind a bécsi udvari, mind a szepesi kamara előtt jól tudva van,) ugy ezután is a felséges uralkodó ház iránti törhetlen hűségét, élete s minden vagyonértéke feláldozásával is tanusítani; de a merőben egy vallásu debreczeni nép mélyreható érdeke készti a folyamodó várost legalázatosabban kérvényezni, hogy ő felsége jelen kívánatától elállani kegyelmesen méltóztassék. Debreczenben egy lélek sincs róm. katolikus a harminczadoson kívül, ennek részére pedig saját szállásán kápolna iránt régtől fogva volt téve intézkedés. A város lakosai nincsenek hozzá szokva a róm. katolikus egyház szertartásaihoz; s nemcsak a város népe, de az egész környék is helv. hitvallásuakból állván, oly igen nagy, a népnek vallása melletti buzgalma és vallásos hite érdekébeni féltékenysége, miszerint nemcsak semmire nem fogna, a

népnek más nézetre vezérelni törekvésével az előljárási boldogulni, de épen botrányos jelenetektől, sőt attól is nem alap nélkül lehetne tartani, hogy a nép szerte eloszolván, a városnak minden rendje felfordul, s ő felsége szolgálatja is kárt fog vallani.“

És csakugyan Eugen herczegnek a város iránti jóakarata, a főhaditanács közbelépése által, elhárította az azon templom hely-adás iránti zaklatást; a mire a tiszántúli vidék legnagyobb részben reformatus lakosainak kedélye megnyugtató végett annál nagyobb szükség volt, mert úgy a bel, mint a külháboru különben is folyvást elég nagy gondot okozott az udvarnak. — A belbajokat méginkább elmérgesítette a bécsi miniszterium azáltal, hogy ez minden tekintetben a Kollonics Leopold esztergomi bibornok érsek eszelése szerint, az „önkénykedés“ mindenféle erőszakoskodásait megkísérelte, sőt elkövette az ország törvényei és törvényes intézményei ellen, hogy azáltal Magyarországot a német örökös tartományokban létező modorban és szervezet szerint igazgassa.

A Rákóczy villongások alatt hasonlóképen nagyon sokat szenvedtek és végtelen zsarolatásoknak voltak kitétve Debreczen város lakosai.

Az azon villongások berekesztését célzó békealkudozások Debreczenben, mint semleges területen kezdettek meg; és arra nézve az alkudozások Komáromy György főbíró, a ki egyuttal az uralkodó kívánatára Bihar megyének is alispánja volt, közvetítésével folytattattak. Az alkudozások iránti összejövetelek a Czegléd-utczában fekvő Komáromy-házban tartattak 1711-ik évi február, márczius és ápril hónapokban; majd a béke pontozatai Nagy-Károlyban elvégre véglegesen megállapítottván, azok Szatmáron ápril 29-én irattak alá; s miután a nagy-majthényi sikon a magyar sergek a fegyvert lerakták, az általános amnestia kihirdettetett.

Ez időtől kezdve Debreczen város és környéke lakosait leginkább a vallás és a sokféle adóztatások elvállaltatása miatt zaklatták szakadatlanul a különféle felsőbbsegek, ezek küldöttei s az örökösen hatalmaskodó katonaság.

A Tisza mellékről, nevezetesen Polgárról, Egyekről, Tiszaörsről stb. a reform. vallásu lakosságot elűzték, s azok helyébe kath. palóczokat költöztettek.

1731-ben látott világot a hirhedt „Carolina resolutio“; mely által a protestansok házassági válóperének ellátása a kath. szent-székekre ruháztatott át; s az ott maradt egész II. József „türelmi parancsa“ érvényre jutásáig.

Debreczen közügyeinek időszakonkénti meneteltetése tekintetéből különösen nagy hatalmat gyakoroltak az időnkénti kivételes működésre ide küldözgetett királyi biztosok. Ezek hatalmaskodva vezették gyakorta a tisztujitást s ez alkalommal rendesen sokféle kérdéseket adtak a tanács elé, hogy azokra körülményesen részletezett feleletek adassanak.

Például az 1714-ik évi tisztujításra k. biztosul szepesi kamarai tanácsos gr. Brankovics István küldetvén ki, ennek elnökle alatt népszónokul Cs. Komáromy György, főbíróul pedig Diószegi Sámuel választatának. A nevezett kir. biztos által ezuttal feleletre kiadott kérdések ezek voltak: 1. A mult évi biztos eljárási óta minő hasznos intézkedések tétettek az előljárók által? 2. Hány egyház s imaház van? s mi alapból tartatnak fel az egyházi épületek? milyen azoknak alkata, szervezete, a lelkipásztorok és iskolatanítók honnan és mennyi fizetést kapnak? Az istenisztelet szorgalommal gyakoroltatik-é? A városi tisztviselőknek mennyi a fizetése? 3. Hány ispotály van, s mi annak kezelési módja? 4. A kiskoru árvák vagyonkezelés módja milyen? 5. A városi közigazgatás minő

lábán áll? 6. Minő javai, s minő bevételei vannak a városnak? Adott-é el, vagy zálogosított-é valamit a város a közelebbi lázadás alatt? 7. Mi az adókiivetés és katonaszállásolás módszere? 8. Hány ház van? 9. Mennyi az adóhátrálék? 10. Mikor szedetett fel az adóság? 11. A mult rebellio idején mennyi fegyveres embert állított a város évenként? 12. A igazság kiszolgáltatásában minő az eljárás? 13. A tisztviselők adnak-é számot hivatali eljárásukról? 14. Javult-é a város állapota a mult év óta? 15. Vannak-é tűzoltó szerek? 16. Minő gond van a tisztaságra? 17. Miért nincs a város körülkerítve kőfállal? 18. Van-é a harminczados ellen panasz? 19. Van-é a mértékek vizsgálására kellő gond? — Az e kérdésre adott feleletek közül a következőket közöljük. A 2-dikra. A lakosok a harminczadoson kívül mind helv. hitvallásuak, s azoknak a 12 oszlopon álló egy templomon kívül van a városon belől egy más alacsony ház-alakú imaházuk is, k i s t e m p l o m névvel. A lelkipásztorok és professorok évi fizetése 220 frt, bor- és buza-mennyiség, továbbá a keresztelemből, esketésből s halott temetésből és illetőleg tanításdíjból való járulék. 3-dikra. Egy külkóroda van, s mellette imaház; az ott ápoltak alamizsnából táplálkoznak. 6-dikra. A szováti és sámsoni részbirtokon kívül — melyeknek lakosai vékony censust és kilenczedet fizetnek — más tulajdonjogu birtoka a városnak nincsen. A puszták zálog-czimen birtokoltatnak. 7-dikre. Az adózás aránylag van a lakosokra kivetve. 8-dikra. Nincsenek itt — mint más kir. városokban — egész, fél és negyed házak, sem azok terméskövekből nem alkottattak, hanem részint téglából, részint fából, — a csupa fából valók jobbak, a kisebbszerűek romladozók, szalmával és zsindellel fedvék, háznévre sem érdemesek, s inkább kunyhóknak mondhatók. A polgárok és lakosok számát meghatározni szabatosan nem lehet, mivel eddig a beköltözés szabad volt, de mostanában a folyamban lévő jobbágy-visszakövetelés miatt, sokan féltőkben az itt lakók közül békéss tájakra elköltöztek. 9-dikre. Adósságokat a lefolyt zavargások miatt kellett szedni. 10-dikre. A terhek mennyisége külön mutatattik be. 11-dikre. Fegyveres emberek kiállítására a közelebbi forradalomban tőlünk nem követeltetett; de a helyett, csaknem elviselhetlen adózásokat kelle teljesítnünk. 12-dikre. Hogy az igazság lelkiismeretesen szolgáltatik ki; onnan is kitetszik, hogy jelenben is üresek a börtönök, és semmi rabok nincsenek. — 13-dikra. A számadás minden év végén megtörténik. — 14-dikre. Nemhogy javult volna, de sőt hátraesett a város népének állapota; a folytonos katonatartás és átköltöző hadak szállítása miatt a város népe a szántás-vetésben gátoltatik; a sok adót a folytonos silány földtermés miatt a nép nem bírja; sokan boldogabb helyekre elköltözének, s így tehát csak romlott a nép vagyoni állása. 17-dikre. Habár a kőfalkerítés dísze volna is a királyi városoknak; ezt azonban itt teljesebbé venni a zavargós időkből elszegényedett népnek nem lehetett. 18-dikra. Semmi panasz a harminczados ellen, mert a nép folytonosan figyelmeztetik a kihágások elkerülésére. 19-dikre. A mértékekre van gond, a kihágást elkövetők szigoruan fenytetnek.

A királyi biztosokon kívül még a „királyi harminczados“ vitt a város körében nagy szerepet, minthogy ez az udvari kincstár embere s ugyszólva itt székelő expositurája volt.

Több alkalommal erőszakolta azt a királyi biztos, hogy a „kir. harminczados“ a tanácsba választassék be. — Annyit utóbb csakugyan kieroszakolt, hogy a tanácsba szakadatlanul két katolikus egyén beválasztatot.

A királyi városok sok tekintetben a megyei hatóságnak voltak alávetettek. Nevezetesen a megyék gyakorolták a hozzájuk tartozó királyi városokra

nézve többféle tárgyra, főleg az élelmi czikkekre vonatkozólag a szokásos eladási árlimitátiót.

A városi hatóság is limitáció alá vonta a napi életnek s munkatevésnek majdnem minden tárgyát. Például 1719-ik évi június 18-ról ez olvasható a jegyzőkönyvben: „a mostani nagy drágasághoz képest ren deltetik: a napszámosok fizetése jó magyar kaszásé 24, gyűjtőé 15, oláh kaszásé 24, gyűjtő 12 kr.“

A rendkívül mozgékony s élelmes g ö r ö g kereskedők Debreczenben szakadatlanul sokszoros zaklattatásnak s tulságos adóztatásoknak levén alávettetve, azok 1696-ik év elején végképen elköltöztek Debreczenből minden vagyonukkal együtt Erdélybe; utközben azonban Székelyhidon kész pénzükből sok elvétellett tőlük.

Az ipar és kereskedés meghonosítása és hatályos emelése végett VI. Károly császár s király 1719 ik évi márczius 18-án 12 pontozatból álló „patens“-t adott ki. E patenssel főleg a már elébb 1717-ik évi június 2-án, az ugynevezett „universal commercii“ életbeléptetése végett kiadott korábbi patensét akarta megvilágosítani és felfrissíteni.

E patens német nyelven szerkesztve a magyarországi törvényhatóságoknak és királyi városoknak is megküldetett.

Ezen patensben felszólíttatnak az idegenak: hogy a birodalom tartományaiiban, tengeri kikötőiben és vizein üzzenek szabadon kereskedést. E végett Fiume és Trieszt s z a b a d k i k ö t ő k n e k declaráltatnak; a portékák az e helyeken lévő „Cameral Magazinok“-ban három évnegyedig lerakva lehetnek, s addig azoktól a vámot nem tartoznak lefizetni. Végül megígértetik a külföldi üzéreknak s kereskedőknek, hogy ugy magok mint családaiik számára mindazon „real és personal“ szabadságok biztosíttatnak, a melyek más virágzó kereskedelmi helyeken megadvák s élvezhetők; és az erélyesen kezelt személy védelem s biztonság kegyelmesen megígértetett. — Ezen patens pontozatainak megtartása minden „egyházi és világi hatóságnak“ megparancsoltatott.

Ilyesmit azonban könnyebb volt megparancsolni, mint azt szigoruan megtartatni s megvalósítani.

TÁRCZA.

Az angol és néger nő szerelme.

— Angol beszély. —

(5-i k ö z l e m é n y.)

Ily helyzetben voltam, midőn atyám hirtelen halálának hírért vettem — atyám halálának, kit én súlyosan megsértettem, s kinek bocsánatáért most már nem is esenghettem! Természetesen, én irtam neki, s igazolni akartam magam; azonban, habár nagybátyám nézeteit nem is osztá, elhamarkodott lépésemet, mint ő azt joggal nevezte, nem bocsáthatá meg, s ki tudja, e miatti aggodalma és bánata nem siettették-e halálát? ... Ön tudja, mis Ashton, miként gyászoltam őt meg; ön is gyakran igyekezett engem vigasztalni; csak most képes ön is felfogni, miért volt akkor oly nagy szükségem a vigasztalásra.

— Oh, hogy ön nem volt akkor nyílt irányomban! — mormogá Erzsébet.

— Igen, ez talán jobb lett volna — viszonzá de Tracy, habár ez mit sem változtatott volna a dolgon. Azonban hallja csak tovább,

— Természetesen, azonnal Angolországba kellett utaznom. Regina felfogta ezt; a miatt egészen kétségbeesett. Csak azon ígéretem, hogy lehető leggyorsabban visszatérek, volt képes őt megnyugtatni. Aközben mindenképen gondolkodtam a szegény gyermek jövőjéről. Jóság-felügyelőmnek meghagytam, hogy a jövedelem egy részét pontosan szolgáltassa át neki, őt magát pedig az öreg Polyxeniere bíztam. Levelei — mert írni s olvasni megtanult — valamint az én, hozzá irt leveleim is a felügyelő kezein mentek át. Így utaztam el, miután ismételve megigérttem, hogy nem sokára visszatérek; s Isten látja lelkemet, el voltam határozva, megtartani szavamat.

Regina levelei szabályosan érkeztek, s én pontosan feleltem reájuk. Levele, örökös panaszszal, szenvedélyes fájdalommal, s heves féltékenységgel voltak telve, s én hasztalan igyekeztem őt megnyugtatni. Végre egy levelet kaptam tőle, melyben azt írta, hogy nagyon beteg, s ha látni akarom, azonnal menjek haza. Ez azonban teljes lehetetlenség volt; de megigérttem, hogy sietni fogok ügyeimmel, s néhány hét múlva visszatérek.

A legközelebbi postán egy rövid levél érkezett a felügyelőtől, ki azt írta, hogy Regina nagyon beteg, s ezért nem írhat maga, azonban kéret engem, mennék azonnal vissza. Ezalatt egy utóirat állt, néhány nappal később írva, mely azon hírt tartalmazta, hogy a szegény nő egy holt gyermeket szült, s a szülés után néhány órával megszűnt élni.

Erzsébet csudálkozva emelé fel fejét; de Tracy mintegy lenyomatva a visszaemlékezés fájdalmait által, homlokát kezébe hajtá.

— A mi ezután következik, tudja ön — folytatá. — Én szabad voltam — s az ég bocsássa meg nekem, szerencsés, hogy az lehettem. Mert újra láttam önt

Erzsébet, s bilincseim annál elviselhetlenebbek voltak. Parancsot adtam felügyelőmnek a szegény elhunyt nő tisztességes eltemetésére; gondoskodtam az öreg Polyxenieről; — azután azt hittem, a multat eltemethetem; s ez után egy jobb, szebb jövőnek élhetek.

Mily szép jövőt álmodtam magamnak, mily szerencsés s boldog valék: ezt ön szintén tudja. Hogy a multtal végkép szakítsak, irtam a jószág-felügyelőnek, hogy, mivel megakarok házasodni, s így nehezen térek vissza többé New-Orleansba, adja el ottani birtokomat. Nézzen vevő után, s tegye magát összeköttetésbe londoni ügynökömmel, kinek adresse-ét megirtam.

Ezen levelet rövid idővel eljegyzésünk után irtam; a szükséges utasításokat megadtam ügynökömnek, s e tárggyal mitsem törődtem többé, mivel a jelen egészen igénybe vett varázsával.

Igy jött el május hava, melynek boldogságomat kellett megkoronáznia. Ön emlékszik még az utolsó napra, melyet önnél töltöttem el. Ön nem volt képes beszélni, mint mondá, boldogsága miatt; én pedig szerettem volna boldogságomat az egész világnak kikürtölni; szívem eltelt hálával és gyönyörrel. Önnek éreznie kellett, hogy nem is sejtém, minő zivatart hoz reám már a legközelebbi óra.

Azon délután gyalog mentem vissza Leebourn-Houseba, lassan, és álmódzva, a mint az nagyon természetes volt. A tavasz sokkal szebbnek tűnt fel előttem, mint bármikor életemben. Hirtelen az erdő szélén az illatos levegőbe egy sajátságos szag vegyült. Megdermedtem; egy érintéssel a multba, New-Orleansba voltam visszahelyezve. A ki a feketék közt élt, az őket mindenütt megfogja ismerni e sajátságos szagról. S ezen pillanatban már felemelkedett az öreg Polyxenie sötét alakja a földről, s utamban állt.

Mit gondoltam ekkor, nem tudom. Rémület, meglepetés megbéníták nyelvem. Csak midőn intésére az erdőbe léptem, volt erőm megkérdeni: hogyan jött ide? mit akar? Felelete szemrehányások, panaszok, fenyegetések özöne volt; s csak jó hosszú idő mulva csilapodott le annyira, hogy képes volt megmondani, miszerint urnőjével, Reginával jött ide, hogy a szerencsétlen nő jogait védje!

Először örültnek tartottam; midőn azonban mondám, hogy velem urnőjének halálát közölték, először nevetésben, azután sirásban tört ki; s megesküdt, hogy engem gyalázatosan megcsaltak. Elbeszélte nekem: „hogy igaz ugyan, miszerint Regina nagyon beteg volt, azonban betegségéből felüdült, s holt gyermekét is elfelejté, bizván s remélvén az ön gyors visszatértében. Azonban master nem jött, folytatá az öreg, a missis éjjel nappal jajgatott, azután kimaradtak a levelek is. — Ez nyomorult, siralmas élet volt! Én mindennap a felügyelőhöz mentem, azon reményben, hogy tőle urnőm számára hirt hozhatok — azonban hasztalan! Sőt egy nap azon megjegyzést tevő a felügyelő, hogy a mint látszik, master rég elfelejté a missist; s midőn e miatt dühösködni kezdtem, biztosított, hogy ezen állítást nem az újjából szopta, mert ő magától a mastertől tudja, hogy Angliában újra meg akar házasodni. Ezt természetesen nem akartam hinni, magamon kívül rohantam missishez, ki szintén nem akarta ezt elhinni, s még jobban sirt és kiabált, mint én. Azonban ekkor a felügyelő eljött s megmutatá a master egy levelét, melyben azt írta, hogy mindent el kell adni, hogy ő soha sem tér vissza többé, mivel Angolországban más nőt akar venni. S ehez teljes joga van, mondá az utálatos felügyelő, mert egy itt kötött házasság, ott nem érvényes, s a missis semmit sem tehet ez ellen. Az én szegény galambocskám

magán kívül lett ijedtében, én pedig kiragadtam a gazember kezéből a levelet, s kiűztem őt a házból.“

Az öreg megtartotta a levelet, hogy urnője lássa, valljon csakugyan tőlem jön-e, s minden benne van-e, a mit a felügyelő állított. Erről hamar meggyőződött; azonban a levélben állott adresem is, Leebourn House, s londoni ügynökömé. A déliek éles pillantásával, s gyors elhatározásával Regina azonnal kész volt tervével; még azon nap elküldte Polyxeniet, hogy megtudja a legközelebb Angolországba menő hajó elindulásának idejét; s néhány nap mulva utban voltak ide.

A többit képzelheti ön. Londoni ügynökömtől Regina megtudta a napot, melyen önnel esküvőmet akartam megülni. Sajátos ravaszsággal ezen időpontot akarta bevárni; igen, szándéka volt a templomban jelenni meg előttem, s az egész világ előtt gyaláznai meg engem. Azonban mégis kétkedett, lesz-e elég ereje, ezen tervet kivinni; s így mindketten a Leebour-Househoz legközelebb eső vasuti állomásra utaztak, hol az öreg négernő felkeresett engem.

Természetesen azonnal követtem őt az állomásra, a szükséges pénzzel ellátva — még mindig kétkedve szörnyű hírének igazságában; azonban ott találtam a szegény nőt, az oly szörnyen megcsalottat, a ki alig birt magával a várakozás, fájdalom és féltékenység miatt. Lassanként megnyugtattam őt, hogy nem én csaltam meg, hanem engemet is megcsalnak. Magammal vittem őt Londonba, egy távol eső lakást béreltem, s azután fontolgatni kezdém, mit tévő legyek most?

Mit tegyek? Semmit! Néma kétségbeesés fogott el. Azon néhány sort irtam önhöz, melyek ha mást nem, legalább azt adták önnek értésére, hogy önt elvesztém. És azután . . . Azután a legkinzóbb lelkiismeret-mardosás, borzasztó lelki gyötrelmem napjai következtek, mig végre kifáradtam a harczban, s heves lázba estem.

A hű Regina ápolt ismét, miut évek előtt; azonban gondolataim nem nála időztek, s a láz zavart álmoképei elárulták szegénynek, kiről gondolkozom. Ekkor támadt a szerencsétlen nő keblében az ohaj, magát megboszulhatni; nem rajtam, a bünösön, hanem önön, az ártatlan áldozaton. Midőn újra felgyógyultam, én Liverpoolba utaztam, hogy ott valamely New-Orleansba menő hajón helyet béreljek ki számunkra: az alatt ő szolgálónőjével ide jött, látta önt, s bevárta a kedvező pillanatot, midőn önt egyedül találta.

Erzsébet megemlékezvén e találkozásról az erdőben, önkénytelenül összeborzadt.

— Csak több hét mulva, a mint azt később elmondom, közölte velem ezen önnel találkozását. Londonba visszatértemkor mitsem szólott nekem az egészről; csak megváltozottnak, csendesebbnek, nyugodtabbnak találtam őt; sőt gyakran bizonyos elbájoló szelidséget tanusított, mely engem mélyen meghatott.

Jól emlékszem még egy napra, kevéssel elutazásunk előtt. . . . Sétálni vittem őt, s egy temető mellett mentünk el. A norwoodi temető volt, egy, London legszebb helyei közül, a béke valódi kertje. Kért engem, hogy lépjünk be, és sokáig járkáltunk a sirok között. — Ti jobban gondoskodtok halottaitokról, mint mi, — mondá. — Mi sötét kőfalakba zárjuk őket*). . . Huh! minő hideg és sötét lehet ott.

*) A miatti félelemből, nehogy ragály üssön ki, New-Orleansban a halottakat nem a földbe temetik el, hanem egy 8 láb vastag falba taszítják a koporsókat. A fal 8 egymás felül álló lyukkal van ellátva. A nyílás mésszel záratik s falaztatik el.

Ti a meleg földbe teszitek le halottaitokat, s virágokat ápoltok sirjaikon. Ez szép; azonban tudod, mi szebb még ennél is?

Kérdőleg néztem reá.

— Még szebb a tengerben nyugodni, hol nem érinthet emberi kéz, hol nem láthat emberi szem; hol a hullámok idestova viszik az embert, s halak jönnek, és játszanak velünk. És ott tudod, vándorolhat a lélek, a merre akar, s nincs a földnek egy kis részéhez kötve.

Sajátságos eszméi voltak a lélekről és halálról, melyeket fejéből kiverni hasztalanul igyekeztem. Azon napon ezt meg sem kíséreltem; ő ezen felfogásban látólag szerencsésnek érzé magát.

Néhány nap mulva hajóra ültünk. Utunkat kezdetben zivatarok háborgattak. Minden utas beteg volt; én sem tudtam szobámat elhagyni. Csak mintegy öt nap mulva éreztem oly erősnek magamat, hogy a fedélzetre mehessek. Csudálatos reggel volt: felettünk a kék ég, lábainknál a napfényben szikrázó és sugárzó kék tenger!

Valami sajátságos az, midőn az ember egy hajó fedélzetén áll, s látja, mint hasítja az nyilsebesen a hullámokat; mint marad el mértföld mértföld után; s mint marad még is köröskörül minden ugyanaz: az örök tenger, örök ég! A hajón váltakoznak az alakok, a víz türelmetlenül zajog fel, azonban újra visszahull, hogy az örökkévalóság kebelébe térjen vissza.

Soha életemben nem hatott meg annyira e kép, mint azon reggel; sokáig álltam egy helyen, gondolatokba mélyedve. Végre feljött Regina is, ki után már kerdözösködtem. Ő is jobban volt már, s örvendett a pompás reggelnek „Ah, az örök tenger!” volt első szava. Ez kellemesen lepett meg, mint saját gondolataim viszhangja. Egész nap együtt voltunk a fedélzeten, és talán az egyforma külső benyomások hatása miatt sohasem voltunk megegyezőbb hangulatban, mint ezen nap. Hogy ő halványan s soványan nézett ki, természetesnek tartám a gonosz idő után, melyet átélt. A szédelés, mely őt néha előfogta, szintén nem nyugtalanított; a hajónak hajlongása alapos ok volt erre nézve. Azonban este felé láthatólag betegnek érezte magát; vonásai hirtelen eltorzultak, átkarolt, s éles hangon kiáltott: — Oh, még ne! — Megijedve vezettem őt egy üléshez, és ott... ott megvallá nekem, hogy... hogy mérget vett be.

A rémület egy kiáltása tört ki a két hallgató ajkain.

(Vége köv.)

Hires emberek életregényei.

III. Goethe számnélküli szerelme.

Heine a szellemdus német költő azt mondja Geothéről: — Goethe jéghegy. — Egy újabb tárczairó azt állítja, hogy: a nőket legjobban Jean Paul szerette, a nőket Goethe legjobban ismerte. Mind a két megjegyzés helyes, mert Goethe számtalan szerelmi viszonyai között megmaradt a régi ifjubeblü költő, az a láng, mit a szerelem gyujt, nem hamvadt el, csak akkor, midőn az élet utolsó szikrája is elhamvadott. Számtalan szerelmi viszonyai között legérdekesebb és legszebb a Gretchennel való viszonya.

Lipcei tanuló korában egy este barátjaival mulatott az ifju költő; a palaczk ugyancsak sokszor kiürült már, az óra eljártatta már egy napra szóló kerekeit, az

éjfél vajudott a hajnallal; a palack ismét kiürült, a társaság egyik tagja csengetett, és ime csudák csudája, s szolgáló helyett egy remek szépségű nő lépett be. „Légy szives Gretchen, hozz bort te; úgy is csak egy macska ugrás.” — „Én, beszéli Goethe, — csudálkoztam, hogy ily késő éjszaka maga megy e nő borért; amiért társaim kirevettek. Nemsokára visszatért a lányka telt palackokkal, és egészségünkre egy pohár bort ivott. A lányka alakja jártamban keltemben előttem lebegett e pillanattól fogva; s ő gyakorlott reám minden nők között először maradandó befolyást.”

E perctől fogva a költő szabadidejét Gretchen után való járkálással tölté. A fiatal emberek már akkor is más ok miatt keresték fel a szentegyházat, nem az isteni tisztelet végett. Goethe, ki korántsem volt vallásos ember, mindennap felkeresé a templomot; elmerült nem a buzgóságba, hanem Gretchen szép szeméibe. E templomi jelenet emléke alatt írta ő Faustban azt a hathatós helyet, midőn Faust kedvesét úgy szemléli.

Az, a ki Goethe későbbi szerelmeit ismeri, csudálkozni fog azon a jeleneten, a melyben Goethe, Gretchennel először beszélt, midőn a lányka szívélyesen szorított vele kezét; midőn Goethe e kezeket könyeivel áztatá.

Goethe önvallomásaiban valóban szépen írja le azt a szerelmet: mely két ártatlan szív között jö létre. A tiszta tapasztalatlanság: a költészetnek legszebb kora. E szerelem bensőségét legjobban jellemzé az, hogy a költő e viszonyra emlékezik akkor, midőn szobrászilag teremté meg Faust Gretchenjét. Nem a mindenben tapasztalt Faust áll sokszor előttünk, hanem a gyerkőcz Goethe.

Később e viszonyról gyakran megemlékezik:

Es ist mein einziges Vergnügen,
Wenn ich entfernt von Jedermann
Am Bache bei den Büschen liegen,
An meine Lieben denken kann.

E gyermekies szerelem nagy befolyást gyakorlott a költőre. Faustban a Gretchen-féle történetekre gyakran reá lehet ismerni.

A későbbi évek Goethe szenvedélyét egy újabb viszony felé fordíták. 1770-ben Breitkopf házánál gyakran énekelte Breitkopf Bernát dallamait Goethe verseire, Oeser Friderika. E nőnek ajánlá Goethe az öreg Breitkopf által kiadott darabokat.

Sajátságos Goethe szerelmében az a mérsékelt láng, mely maga-magát nem emészt fel tökéletesen. Érdekes az a modor, melylyel Goethe hódít; nagy nyereség az emberiségre nézve a dal csoport, mely szerelmeinek szülöttje.

Friderikával való viszonyának, a képzőművészetek elméletei nagy köszönettel tartoznak. Az öreg Oeser csarnokában fejtett ki: a már veleszületett festészeti ítélőtehetség.

A festő leánya nem annyira szépsége által tűnt ki; — hanem élénk élczei, kellemes modora, mely különösen éneklés alkalmával nyilvánult, tevék őt kedvessé.

E viszony szellemi nyeresége: az a levelezés, mely közöttük nyílt. E levelekből inkább barátság tűnik ki, mint szerelem. Goethe majd minden szép nő irányában egyformán érzett. Az ő szenvedélye hamar lobbant fel, hamar aludt el.

Az évek szakadatlan sora bizonyítja azt, hogy ez ember élete tűzfolyam, folyást ég s csak azért aluszik el, hogy a régi vázából új edényben lobbjon fel ismét... E tűzfolyam egyenlő foka teszi a boldog ember temperamentumát. Goethe

azon hévmérsékben írja Friderikához leveleit a későbbi években, mint ezt a szerelem hajnalán írta.

Gazdag tartalmu költői levelekben írja le Goethe lelki állapotát. A gyöngédség minden nemével halmozza el a kedves nőt. Mint álmra a keserü való, ugy esik e levelekre: az „Ein grauer Morgen“ czimü költemény, melyre Friderika válasza Geothét e szavakra fakasztá: „A felelet szivemet repeszti meg. Ugyanazon sziv sugá e sorokat, mely szivben én menyországomat látám.“

E kedves viszony, e költemény áldozatja lön.

E szép időszak is elmúlt, hogy egy másiknak adjon helyet. A wetzlari élet szülé a költészet egyik igaz gyöngyét, az általánosan ismert „Werther szenvedéseit.“

Shakespeareon kívül nincs költő, ki oly élethíven tárta volna elének a szerelem ezernyi kellemetlenségeit, a szerelem tragoediáját, mint Goethe e műben. Romeo és Julia egy változata ez, az ujabbkori házi élethez alkalmazva.

Buff Charlotta és Goethe a főhősei e szomorujátéknak, de benne az egész emberiség is szerepel. Ily történetekre mondja Heine: hogy „mikor megtörténik, nevetnek a személyeken; s midőn a költő a fájdalom folyamát dalba önti: siratják a költőt.“ Az emberiség sohasem szereti a történetet; míg ha a történet a regény álarcza alatt szerepel, bár ellenségük rejlik a lárva alatt, rokonszenvökkel ajándékozzák meg.

„Változtatott névvel mindenkire illik a mese.“

Az öreg Buff Kesztnernek így írta le Goethe és leánya első találkozását:

„1772-dik év junius 9-én Goethe egy falusi mulatságon volt, hol leányom és én is jelen valánk. Foglalatosságaim miatt később lovagoltam ki. Leányom mások társaságában kocsizott ki. Dr. Goethe e társaságban ismerte meg leányomat.

„Goethe igen szellemdus volt, a természetet mind fisikai, mind morális szempontból észlelé, s tanulmányainak célja a szép megismerése volt. Egy szobaleány sem bájolá még el szivét, így szabad volt. Lotti a költő figyelmét magára voná, Lotti még fiatal volt, (16 éves) nem is valami szabályos szépség, de csinos és e napon keresetlen báju öltözékével és tánczával, sokakat elbűvölhete. Goethe leányomban a szép iránt fogékony érzést, s igen jó kedélyt fedezte fel; nem tudta még ekkor, hogy Lotti nem szabad; nem szokásom idegenek irányában barátságánál többet mutatni. E napon Goethe igen vig volt; daczára szokott melancholismusának, leányom jó kedve szivét lebilincselé, másnap Lottitól a látogatásra engedelmet kért.“

Ezt a levelet azért közlöm, mivel e körülményt Goethe „Werther keserveiben“ a 16-ik juniusi levélben épen így írta le.

„Az ifju Werther keservei“ czimü regénye Geothének, igaz gyöngye annak a szerelemnek, mit Lotti keltett fel benne. E szerelem hirtelen lobbant fel s tartós volt, sőt sebzett is. Az első látogatáskor Goethe még nem tudá, hogy Lotti mással van eljegyezve. Goethe tartózkodását Wetzlarban ez hosszabítá meg. 1772. szeptember 10-kén hagyá el a reá nézve oly annyira kedves helyet. Az öreg Buff ezt írta ekkor Kestnernek:

„Kestner! Ő el ment. Adja ön át e levelet Lottinak, szólta a távozó. A levélben ez volt: Isten önnel. Ha még egy percczel tovább maradok, lehetetlen lett volna magam megtartóztatni. Reményilem, hogy még visszajövök, de hogy mikor, nem tudom stb.“

A költő szívét és örömét Wetzlárban hagyá. Az a hír, hogy Lottit Kestner veszi el, újra felkorbácsolá szenvedélyét. A jegy-gyűrűt e szavak kíséretében küldé el Goethe: „Oh bár emlékem is oly maradandó lenne az ön szívében, mint e gyűrű ujján! Édes Lotti évek múltán ohajtjuk e viszontlátást; szeretném ha a gyűrű az ön ujján lenne s emlékem az ön szívében — úgy nem találnék az ön számára nevet.“

A férjnek is megvallja őszintén szerelmét, mit Lotti iránt érez, és kéri, hogy e nőt becsülje meg.

Werther szenvedéseiben Goethe e szerelmet rajzoló az érzelmecsetjével, oly nyelven, ami csak nagy szellemek sajátja. E Werther szenvedései, az ő szívharczát tükrözik vissza; e jellem a Goethe jeges jelleme. Lotti, e regény kedves Lottija, egy oly nő alakja, ki hivatása fontosságát képes átérezni. Lotti szerette Goethét, de a házi élet csendjét szíve rovására fentartá.

Ezen szerelmi viszonyai Geothének még költészete azon korára esnek, melyben a bölcsész még nem szorítá háttérbe a költőt.

Évek jöttek, évek mentek, szerelemre új szerelem következett, s az emlékezet keresé fel csak Gretchen és Lotti kedves alakjait. A költő elfeledé azt, hogy szeretett, a költő sirján számtalanszor róttá le Flóra háláját. Gretchen és Lottima is élnek, a költő műveiben.

Ha Goethét a bölcsészt, a természettudóst nézzük, nem hisszük, hogy ő teremte e két alak több tagját; de van egy érzés, mit az emberek szerelemnek neveznek; ez a szerelem, az egoismus ne továbbja: ez teremte e két remek alakot, példányul véve az eredetieket, s a természet iskolája után, a másoló művész, második eredetit teremtett.

Ha az ember életében a szerelmet korszakokra osztanók: a nagy költő életében itt kezdődik második korszaka az ő szerelmeinek.

Ezen második korszakba tartoznak: az ő weimári szerelmei.

— **A gyümölcsfák terméketlenségéről.** Sokszor hallani a panaszt, hogy az alig néhány év előtt ültetett csemete nem akar teremni. A gyümölcsfának is előbb el kell érnie azt a kort, melyben egyénisége oda fejlődött, hogy virágoznia s gyümölcsöznie kell.

A barackfánál úgy sem sokáig kell erre a korra várakoznunk, mert ezek ültetés után 1—2 évre bizonyosan meghozzák termésöket; nem kell sokáig várakoznunk a szilva- és cseresznyeféléknél sem, melyek 4—5 év alatt szintén termőre szoktak fordulni. Kivételt csak némely alma- és körtefajaink képeznek, melyek ültetés után néha 15 évig sem teremnek; de azután, minthogy ez idő alatt nagy fává növekedtek, sokat is teremnek; sokkal tovább is élnek, mint a korán termő gyümölcsfák.

A ki azt akarja, hogy fiatal fája korán gyümölcsözzék, az ültessen korán termő gyümölcsnemeket és fajokat; de aztán ne panaszkodjék, ha korán termő fái korán leélik magokat.

Helyén van a panasz az oly fák terméketlensége ellen, melyek koroknál s kifejlettségöknél fogva hivatva volnának gyümölcsözni; melyek évenkénti bővirágzásokkal eléggé mutatják, hogy elérték a gyümölcsözés korát és mégsem teremnek. Az ily fák terméketlenségének okait aztán részint a talajbeli, részint a helyfekvési és éghajlati, részint művelési körülményekben kell keresnünk.

Ha a talaj rendkívül kedvező a gyümölcsfa tenyészetére: ne csudáljuk, ha benne a fa rendkívül buján nő, hizik derekában, hosszú, kövér vesszőket s ezeken nagy leveleket hajt, virágait pedig elhullatja, vagy, ha egyikét gyümölcsöt kötne is, az is elhull idétlen korában. Ily kedvező talajban a fák csak „fára dolgozna k”, fájokban növekednek, de gyümölcsüket ki nem fejleszthetik. Az ily buján növő fák koronája, ha a fa magára hagyatik, rendkívül besűrűdik s így belsejét nyáron át örökös árnyékre kárhoztatja. Árnyékában nőtt gyümölcsvesszői azután a tél beálltaig meg nem érthetvén, rendszeren elfagynak, vagy ha megélnék is, csak beteg és meddő virágokat hoznak.

A buja nevedéseknél fogva meddő terméketlen fákat termökké tehetjük, ha egyik másik vastagabb gyökereket elvágjuk s koronájokat megritkitjük.

A fák koronájának megritkítását nagyon helytelenül fogják fel azok, kik a vastagabb ágakból kisarkalló, rövid peczkeket és gyümölcsvesszőket, így tehát épen azon részeit tisztogatják le a fának, melyek hivatva lettek volna minélőbb teremni.

A fák koronáját meg akarván ritkítani, a sűrűn álló, vastagabb ágak közül azokat, melyek a fakorona helyes alakjának megtartásához nem szükségesek, lefűrészeljük a törzsről ott, a honnan kiindultak, s a fűrész nyomát éles késsel lesimitván, minden ejtett sebet ojtó-viaszszal vagy fa-tapaszszal zárunk el. Ha a megmaradt nagyobb ágak rendkívül lombosak és árnyéktartók volnának: ezek oldalágai közül is egyiket másikat, de mindig az erősebbek közül lefűrészelnünk, vigyázva itt is, hogy a fa helyes formáját ritkításunkkal el ne éktelenítsük. Ily ritkítás alkalmával különösen ügyelünk arra, hogy azokat az ágakat távolítsuk el, melyek a fakorona belseje felé vették irányokat; a villa alakú ágaknak pedig azt a szárát nyessük le, mely a föld felé esik, tehát a melyet a gyümölcs sulya kedvező terméskor könnyen lehasíthat, vagy pedig azt a szárát, mely egy másik ág felé irányulván azt, keresztben surolja.

A fák koronája ritkítását télen vagy kora tavasszal kilevelezés előtt, vagy nyár végén, midőn, már a fák hegyén levő vesszők tovább nevededéseket bevégeztek s végső rügyeket kifejlesztették és megérlelték, lehet eszközölnünk.

Bujanövésű fákat czélszerűbb tavasz kezdetén ritkítani; a növekedésükben megakadt vagy lasau növésű fákat azonban igen czélszerűen nyár végén ritkítjuk. A késő nyári nyésés a fákat élénkebb növése, a kora tavaszi nyésés inkább termésre ingerli.

Ha a talaj sovány, száraz, vékony termőrétegű, akkor abban csak sinlenek s nagy szárazság alkalmával ki is vesznek a fák. Az ily talajba ültetett fák aztán, ha kedvező időjárás mellett néhány évig gyümölcsöztek is, hamar megszüntetik nevedéseket. Gyakran valamennyi rügy, a mi rajtok fejlődik, mind virág rügygyé válik. Tavasszal aztán több rajtok a virág mint a levél; pedig arra, hogy virágból gyümölcs legyen, elkerülhetlenül szükséges a levél; mert a fa minden legkisebb részében, tehát virágaiban és gyümölcsében is, abból a táplálékból él, melyet számára levelei készítenek. Ha kevés rajta a levél: kevés lesz számára a táplálék is; innét van, hogy az ily fák meddők maradnak s gyümölcsüket ezek kifejlődése előtt elhullatják.

Termökké tehetjük az ily fákat is, ha gyökereik fölé jó földet, érett portrágyát, lugzott hamut terítünk ősz végén; nyár derekán pedig bővizzel feleresztett, felhígított trágya-levet oly mennyiségben öntünk alájok, hogy a nedvesség a szétterült gyökereikig lehatolhasson. Ezt pedig úgy eszközöljük legczélszerűbben, ha illő

távolságra a fatövétől köröskörül keskeny sánczot ásunk s ezt vízzel jól felhigitott trágya lével tele öntjük. Mihelyt aztán a föld beitta a trágya levét, hogy a száraz, forró lég ezt el ne párologtathassa, a sánczot a belőle kihányt földdel azonnal behuzatjuk. E nyári öntözés nemcsak a kötődött gyümölcsök kifejlődését mozditja elő, hanem a jövő évi termést biztosító, egészséges termő rügyek képződésére is nagyhatásúnak bizonyult be.

A ki e kevés költséget és fáradságot igénylő munkás megtenni nem sajnálja, annak alig lehet oka silány földre ültetett fái terméketlensége ellen is panaszkodnia.

Gyakori, erős szeleknek minden oldalról kitett helyeken vagy lassan folydogáló és álló vizek mellékén, a hol a késői fagyok csaknem évenként garázdálkodni szoktak, a gyümölcsfák többnyire meddők, terméketlenek s a mi kevés gyümölcsöt kötöttek volna is, mielőtt ezek megérhettek volna, a szelek hányják le. Ily helyeken ki kellene előbb tanulmányozni a gyümölcsfajok sokaságából azokat, melyek későn virágoznak; melyek gyümölcsei jól megállják helyüket a fán; melyek edzett természetöknél fogva még az ily helyeken is rendszeren teremni szoktak: aztán csak az ily fajokat kellene ott elszaporítani.

Ugy a helyfekvési, mint az éghajlati vagy időjárás körülményekből származó terméketlenség ellen igen-igen tehetetlenek minden gyógyszereink. A természet utjait elállni, az időjárást megváltoztatni nagyon gyenge az emberi erő. Várjunk hát türelemmel! Ha az egyik évben az időjárás viszontagságai folytán nem teremnek is fáink: majd teremnek a másokban.

Ha rossz a föld, a melybe a gyümölcsfát ültettük; javitgassuk azt mindaddig, míg a fa benne él. A táplálékot, a mit ő a földben nem találhatott, a hová ültettük, vigyük mi helyébe. Keverjük a földet gyökerei felett jobbminőségű földdel, trágyával s ne hagyjuk az alját elgyomosodni. Szárazságkor, ha lankadt leveleivel mutatja, hogy gyökereivel nem talál már elegendő nedvet, öntözzük meg bőven alatta a földet. Ha dereka, törzse és nagyobb ágai felcserepesedtek, elmosodtak: ősz végén vagy télfolytán tisztogassuk le mind. A felcserepesedett kéreg, a moha és zuzmó biztos tanyát nyujtanak különben is a kártékony rovarok különféle nemeinek, melyek vagy a fa belsejébe furódnak be később, vagy a fa lombjait és gyümölcszeit fognak megtámadni. Nagy segítségünkre lehet e munkában az olvasztott mész, mely a fa derekára meszelve, annak kérgét a mohától, zuzmótól biztosan megmenti s a kártékony rovarokat és ezek tojásait elpusztítja. Szedjük le gondosan minden télen ágairól a hernyó-fészkeket s égessük el ezeket azonnal, tavasz kinyiltával pedig a csoportokban összegyűlt hernyókat pusztítsuk el, mielőtt nagyra fejlődhettek s szétmászhattak volna pusztító utjokra. — A hernyók pusztításában nagy segítségünkre szolgálnak az apró, éneklő madarak.

— A k i v e l a z é g i h a t a l m a k c s u d á k a t m ű v e l n e k. Riviére József, francia gonosztevő különféle lopásokért tizenháromszor volt elítélve 1842 – 1875-ig s összesen 12 évet és három hónapot töltött börtönben. Ez az ember ujabban azzal kereste kenyerét, hogy Franciaország különböző helyein mint süket, néma, szélütött, vak és csonka karu merült fel, s rövid ideig ott tartózkodván, nagy hirrel valamelyik bucsujáró helyre vonszolta el magát, hol csudás módon rendszeren kigyógyult s pár hét múlva mint ép kéz-lábú ember mutatta magát ismét az előbbi községekben, melyeknek bigott lakói természetesen bőkezűen megajándékozva bocsátották utra az ég választott emberét. — A vizsgáló bíró egyebek közt kérdezvén a vádlottól, hogyan történt az, hogy Lourdesban, a híres bucsujáró helyen lábainak

érzéketlenségét mutogatván, tükkel szurkálta s bottal verte lábait. — Ah, elnök ur, mondá Riviére, ami a tüket illeti, hát biz én azt csináltam, hogy nadrágom alá egy darab bőrt kötöttem s így szurkálhattam és verhettem lábszáraimat anélkül, hogy fájdalmat okoztam volna magamnak. Majd elbeszélte, hogy könyörületes emberek által Lourdesba szállítatva, miután több órát ájtatoskodva töltött az ottani medence állítólagos csodatevő vizébe többször egymásután bemerítette testét és pedig minden egyes felbukkanás után egy-egy bajától megszabadultan mutatta magát a körülálló óriási sokaságnak, mely térdre borulva nézte a hallatlan csudát. — A törvényszék a vádlottat 3 évi börtönre s 10 évi rendőri felügyeletre ítélte.

Hogy áll a nagy világ?

— Bécs, márcz. 7. A „Pol. Corr.”-nek jelentik Szt.-Pétervárról: Gorcsakoff herczeg utasította Suvaloff grófot, hogy a britt cabinetnél sürgesse a választ a január 30-iki körjegyzékre. Suvaloff gróf egyuttal útmutatást nyert Oroszország nézeteiről, melyeknek lényege a következő: A párisi szerződést aláírt hatalmak, nevezetesen Angolország vagy érvényben levőnek tekintik a párisi szerződést, daczára a magatartásnak, melyet a porta a conferentia javaslataival szemben tanusított, vagy Oroszország elenyészetteknek tekinti a porta azon jogait is, melyek a párisi szerződésből folynak. Az első esetben Oroszország igényli, hogy a szerződési hatalmak közösen hassanak oda, miszerint a porta a konstantinápolyi előértekezleten hozott határozatokat eredeti formájukban teljes mérvben fogadja el; ezáltal Oroszországnak legteljesebb lehetőség nyujtatnék minden háborus bonyodalom elkerülésére. Ha a szerződési hatalmak tovább is tétlenek maradnának, akkor Oroszország kénytelen volna ezt úgy tekinteni, mint lemondást Törökországnak szerződésileg megállapított kötelezettségeiről és jogairól is; ehhez képest a párisi szerződés azon pontjait, melyek csak Oroszországot illetik, semmiseknek nyilvánítani és fenntartani magának önálló lépéseit. Hasonló utasítások küldettek a bécsi, berlini, párisi és római nagykövetekhez is.

— Ignatieff orosz tábornok európai körutra indult márczius; s 4-én reggel neje kíséretében Berlinbe érkezett, hol nagy kitüntetéssel fogadták. Azóta Vilmos császárnál és Bismack herczegnél tisztelgett. Berlinből Párisba utazik.

— Bécs, márcz. 6. Ignatieff utazásának finanziaalis célja is van. Oroszország a volt Baring házzal és a párisi Ephrusi házzal 50 millió rubelnyi kölcsönt kötött, melyet sorsjegyek alakjában próbálnak a pénzpiaczra hozni. Ha ez sikerül, akkor Oroszország alkalmasint nagyobb kölcsönöket is fog felvenni.

— A szerb csapatok mártius 8-án kiűritették a megszállott török területeket, s ugyanakkor átvették Alexináczt és Zajcsárt a töröktől. Márcz. 11-én, vasárnap az ntóló török csapatok is elhagyták Szerbiát, s ezzel a porta és a fejedelemség közt viszszaáll a rendes állapot. Szerbia anyagi helyzete rendkívül kedvezőtlen. Az alexináci, zajcsári és knyazeváci kerületek a háboruban roppant sokat szenvedtek. Alexináczt eltűnt a föld színéről, Zajcsár és Knyazevác leégtek; 100.000 ember maradt hajlék nélkül. A kormánynak fő feladata a városok s 200 falu felépítését elősegíteni.

— Ragusa, márcz. 8. Don Mussics vajda a „Narodni Listy”-hez levelet intéz, melyben kijelenti, a herczegovinai felkelők ismét megkezdik az ellenségeskedéseket, mert lehetetlen a keresztényeknek nyugton maradniok.

— Az orosz-angol megegyezés létrejött a legfontosabb napi esemény. Ignatieff tábornok előre elküldötte Londonba azon jegyzőkönyv szövegét, melyet a hatalmak által elfogadtatni óhajt. A britt kormány elvben kijelentette csatlakozását, de a szövegben bizonyos módosításokat kívánt. A fennforgó nézeteltérés kiegyenlítése végett Ignatieff tábornok az utolsó pillanatban rászánta magát, hogy személyesen Londonba utazik, hol nagy terjedelmű meghatalmazása alapján megadta az angolok által kívánt engedményeket. — A porta körei Ignatieff tábornok működését igen rossz szemmel nézik s nem sok hajlandóságot mutatnak az európai jegyzőkönyv elfogadására. — Növeli az orosz-török viszonyok kedvezőtlen alakulását azon tudat, hogy a montenegrói béketárgyalások sikertelenségét első sorban orosz befolyásra kell visszavezetni.

— Savfet pasa török külügy miniszter jegyzéke, mely Mussurus pasa londoni nagykövethez márczius 8-án a török reformok tárgyában intéztetett, a londoni Reuter-ügynökség szerint így hangzik:

„Eltökéltén és fáradhatlanul folytatjuk az újja szervezési művet, melyet megkezdtünk. A conferentia által javasolt, és a császári kormány által elfogadott reformok alkalmazása már megkezdődött. E reformok két categoriába oszlanak: oly reformokra, melyek a szerves törvényekből erednek és a parlament elé terjesztetnek, továbbá olyanokból, melyek haladéktalanul életbe léphetnének. Ez utóbbi reformok a következők: 1. a csendőrség újjászervezése, mihez a terv már kidolgoztatott és véleményezés végett kiadott Baker angol ezredesnek.

2. A községek beosztása cantonokba; ehhez hozzá fognak, mihelyt a tartományi hatóságok egybeléptek és távirati uton beküldik a portának a felvilágosításokat, melyek tőlük a községi kerületeket illetőleg követeltettek.

3. A muzulmánok és keresztényekből alakítandó csendőrség; ennek rendszere birodalmunk több részében már fenn is áll.

4. Nem muzulmán alattvalók befogadása a katonai iskolákba, mit felséges uralkodók legközelebb elrendelt.

5. A cserkeszek tömeges letelepedésének megtiltása és az, hogy irregularis csapatok csak oly esetekben fognak alkalmaztatni, midőn a körülmények ezt elkerülhetlenné teszik.

6. A már közzétett tilalom, mely szerint külön meghatalmazás nélkül fegyvert nem szabad hordani.

7. Amnestia a philippopolisi eseményekben részt vett egyének számára.

8. Külön bizottságok alakítása, melyek haladéktalanul elküldetnek Boszniába, a Duna vilayetbe és a drinápolyiba.

9. A vallásszabadság szentesítése; megerősítése és végrehajtása azon intézkedésnek, mely szerint vallásügyi vitás kérdések a patriarchák ressortjába tartoznak.

10. Azon tartományokban, melyek szenvedtek az 1877. jan. 1-ig járt adó elengedtetik.

11. A birtokjogok, melyeket a keresztények Boszniában és Hercegovinában már megszereztek, újból megerősítettek.

A törvények, melyek a kamara első ülészakában fognak előterjesztetni, a következők: 1. A két kamara belső szabályozása. 2. A végleges választási törvény. 3. A sajtótörvény. 4. A vilajetek és községekről szóló új törvény. 5. A törvényhatósági törvény. 6. A büntetőtörvény. 7. A törvényszékek szervezéséről. 8. Törvény a bírák hatásköréről, előléptetésükről és elmozdításukról.

9. A polgári tisztviselőkről szóló törvény. 10. A birodalmi költségvetés. 11. Az új számszék szervezése. — A választások az egész birodalomban befejeztek, a képviselők a fővárosba érkeztek, úgy hogy martius első hetében (régii naptár) a két kamarát meg lehet nyitni.

— A török parlament megnyitása. Konstantinápoly, márczius 19. A szultán a parlamentet ma beszéddel megnyitotta, melyet a szultán első titkára olvasott fel. Jelen voltak a miniszterek, polgári, katonai és papi méltóságok, senatorok, képviselők és az idegen követségek ügyvivői, kivéve a német és orosz ügyvivőt, kik dragománjaik által képviseltették magukat. A képviselők beigtatása holnap lesz. A kamara legközelebb megkezdi munkáit. Harmincz senator közt hét van, a ki nem mohamedán.

— Az északamerikai egyesült államok elnökévé Hayes a democrata párt jelöltje kiáltatott ki egy szónyi többséggel. Az új elnök márczius 4-én foglalta el állomását.

— Washington, márcz. 4. A képviselőház democrata többsége resolutiót fogadott el, mely kijelenti, hogy Tilden és Hendrik 196 szavazatot kaptak, s így őket kellett volna megválasztott elnökökké proclamálni. A democrata képviselők gyűlése feliratot intéz az országhoz, tiltakozva Hayes és Wheeler választásának kihirdetése ellen. A képviselőház elnapolta magát.

— Hayes az amerikai köztársaság új elnöke, martius 5-én ünnepélyesen elfoglalta magas hivatalát. A beigtatás ünnepélye várakozáson felül sikerült. Hayest és Grantot a „White house“-ból a Capitoliumba roppant nagy és diszes menet kísérte: a rendes katonaság, az önkénytesek, a néger csapatok, a törvényszéki testületek, a congressus tagjai, diplomatiái testület, a politikai clubok, a polgártársulatok s minden rangú és rendű amerikai polgár. A menet a Pennsylvania-soron vonult végig, mely tömve volt emberrel. A házakon lobogók lengtek. A Capitoliumhoz érve Grantot és Hayest a senatorok kamarájába vezették. Wheeler letette az esküt, rövid, de tartalmas beszédet mondva. Ezután, az új elnök a congressus tagjai, a diplomatiái testület s a legfőbb törvényszék képviselői közt megjelent a Capitolium erkélyén s az inauguratió a tömeg jelenlétében végbe ment. A sokaság Hayest viharos cheer-rel fogadta. Bámulatos rend uralkodott, bár a demokraták imitt-amott hangosan éltették Tildent. A közönség kaczagott a heves Tildenpártiak éljeneire. Hayes ünnepélyes elnöki megnyitó beszédet mondott s ezután Waite legfőbb ítélőbíró előtt letette az esküt. A czeremonia alatt mindaketen hajadon fővel állottak az erkély elején. Erre az ágyuk dörögni kezdtek s a diszes processio Hayest elnököt visszakísérte a fehér palotába. Este a várost kivilágították s nagyszerű tűzijáték fejezte be az ünnepélyt.

— Washington, márcz. 6. Hayes elnök üzenetet bocsátott ki, melyben kifejtii politikáját és arra utal, hogy mindenek előtt tartósan pacificalni kell az országot azon elv alapján, hogy az összes polgárok oltalomban részesüljenek, meg kell valósítani a forradalom legitim eredményeit; a déli államokban be kell hozni a helyi önkormányzatot; így lehet a két faj különböző érdekeit védeni, és a pártviszályt csökkenteni. Republicanusok és democratak egyesüljenek, hogy a déli államokban a társadalmi rend helyreállíttassék. Az üzenet ajánlja, hogy állítsanak fel szabad iskolákat; északon és délen el kell enyésztetni a fajkülönbségeket, a bureaucrata rendszert radicalisan reformálni kell. Az elnököt ne lehessen ismét megválasztani. Egyes jelek arra mutatnak, hogy az 1873 óta pangó ipar újra kezd

éledni; a készpénz fizetéseket okvetlen ismét meg kell kezdeni. Ami az európai békét fenyegető bonyodalmaikat illeti, az üzenet hangsúlyozza, hogy az új elnök ragaszkodni fog az Egyesült Államok régi be-nem-avatkozási politikájához, követendő elődének dicséretes példáját, mely szerint viszályokat választott bíróságok által kell elintézni.

— Washington, márcz. 7. Az új elnöktől új cabinet következőleg lőn megalakítva: William Ewarts (New-York) államtitkár, John Scherman (Ohio) kincstárnok, George W. Meerary (Jawa) hadügy, Richard M. Thimpson (Indiana) tengerészet, Dewens Károly (Massachusetts) főügyész, Dávid M. Rey (Tennessee) főpostamester, Schurtz Károly (Missouri) belügy.

— Páris rendőrsége: áll egy rendőrfőnökből, 1 mellé adott tisztból 1 iroda-igazgatóból, 24 segédből, 5 szakaszvezetőből, 38 biztosból, 25 fővezetőből és 100 biztosból; 700 albiztosból; 6800 rendőrből, összesen 8.908,000 frank fizetéssel. S így együttvéve Párisban 7695 ember tartja fenn a rendet. Átlag minden 200 lakosra esik egy rendőr. Azon községekhez jön még a vásárterek s csarnokok felügyeletének díja 500,000 frank, továbbá az utászok, tűzoltók személyzetének s készletének költsége 1.500,000 frank stb. úgy hogy a párisi rendőrfőnökségnek 20 millió frankra rug összes költségvetése.

— Villanyfény. A villanyfényt Párisban a Gramme-féle gép alkalmazása, mellett majdnem minden éjjeli építkezésnél használják; az új világkiállítási épület építésénél is alkalmazva lesz.

— Nagy szerencsétlenség történt Párisban márcz. 4-én éjjel, mely Franciaország egyik legnagyobb s legrégebb nemesi családját sulytotta. A császárság alatt Montmorency herczegévé emelt Talleyrand-Périgord Adalbert nejének, midőn bálból hazatérve, hálószobájában a kályha mellett levetkőzött, ruhája meggyulladt, s miután komornája hasztalan igyekezett az égő ruhadarabokat testéről leszakítani, borzasztó kínok közt meghalt. — Későbbi tudósítások e hirt megczáfolják.

— Rák a szenteltviztartóban. A párisi szt.-Sulpice egyház szenteltviz tartójába valami pajzánkodó ficzkó három rákot dobott. Egy ifju nő, amint ujjait a szentelt vízbe mártotta, kegyetlenül megcsipetett a rákok egyikétől. A hölgy felsikoltott, s ijedtében fenhargon kérte az Istent bocsánatért: a ki megbüntette őt, mert férjét megcsalta.

— Dr. Jakoby János, a német liberalis doctrinaira iskola legmakacsabb hive és birneves demagog márczius 6-án Königsbergben, szülő városában meghalt. Született 1805-ben Königsbergben.

— A napokban Berlinben egy csapat munkás a statistikai hivatal épülete elé állott s ott hangosan munkát követeltek a kapustól. Ez szabadkozni kezdett: „E falakra tapadt a mi verejtékünk“, — kiálták s a megragadott kapust a falhoz lapították. A nagy zenében a hivatalnokok vetettek véget, azzal hogy megígérték: majd intézkednek.

— Hajlítás. Valami leleményes francziának az jutott eszébe, hogy a kopasz fejekre hajtatni nem lehetetlenség. Hogy megterem-e, az már kérdés, — Párisban máshogy folytatják a plántálási kísérleteket, melyek ha sikerre vezetnek, többé aligha lesz kopasz fej.

— Orosz hivatalos tankönyvben a vilnai 1852. évi kiadása Katechizmusban szóról szóra következők fordulnak elő: Kérdés: „Mivel tartozunk mi a

czárnak? Felelet: „Isteni tisztelettel, (imádással) engedelmességgel, adófizetéssel, hadi szolgálattal, szeretettel, imával, minden tekintetben türelmes, tökéletes és hártalan engedelmisséggel parancsainak szigorú teljesítésével; vakon és zugolódás nélkül, megtenni mindazt, a mit ő parancsol.“ Kérdés: „Mely példák erősítik meg e tanítást?“ Felelet: „Magának Jézus Kisztusnak példája, a ki tiszteletteljesen alávetette magát azon ukáz-nak, mely őt halálra ítélte; továbbá az apostolok példája, kik a felsőbbiséget szerették, a császár akarata szerint a börtönt türelmesen viselték, és a gonosztevők s árulók módjára fel nem lázadtak. Kövessük tehát az ő példájokat, tüdjünk és hallgassunk.“ Egyházi-imájokban ez is előfordul: „Oltalmazd tábornokainkat, a rendőrség főbjeit és igazhívő egész hadseregünket; terjeszd ki hatalmokat a földön és vesd lábaik alá a mi ellenségeinket és a lázadókat, hogy fegyvereik védelme alatt békében élhessünk.“ — (A Salz. Kirchbl. után.)

— Egy angol dicsekedett egy yankee előtt, hogy a britt muzeumban van egy könyv, mely egykor Ciceroé volt. „O ez semmi,“ válaszolt a yankee — „nekünk a bosztoni muzeumban meg van azon irónunk, melyet Noé használt, midőn a bárkába jövő állatokat feljegyezte“, hogy azokból több, mint egy pár be ne tolakodjék.

— XI. Pius pápa márczius 12-én tizenegy új bibornokot nevezett ki, s ez alkalommal encyclicát olvasott fel, mely újabb hadüzenet a modern államok ellen, s főleg Olaszországgal mondja lehetetlennek a kiegyezést.

— A francziaországi pénzbőség és hitel nagyságáról legújabbban Marseille város mutatott példát. Nyolczvankét millió franknyi kölcsönre hirdetett aláírást, s még mielőtt az aláírás határideje letelt volna, ez összeg 62-szeresen volt aláírva, vagyis 5 és fél milliárdot irtak alá.

— Egy bekelés szuronyok közt. Berlinben e napokban egy huszártisztet vezettek katonai fedezet alatt egy templomba. Oldalán egy csinos hölgyet vezetett, utánok egy ősz ember ballagott. A menet szuronyok közt a templomba érkezvén. „Szereted-e?“ kérdé a lelkész a pártól, — „Lábhoz!“ „parancsolá a szakaszvezető.“ — A dolognak az a nyitja, hogy a huszártiszt különféle garázdálkodás miatt börtönre ítéltetett, de szíve nem bírta bevárni a még hátralevő két évet s így büntetése közben nősült meg.

— A oroszoknál az a szokás, hogy a bíró egyenruhát ölt, ha ítélni akar és egyenruha nélkül nem szabad ítélnie. Varsóban megesett közelébb, hogy valami furfangos tolvaj a törvényszék ruhatárából az egyenruhát ellopta, így a bírák nem ülhettek össze bíraskodni.

Színház és Irodalom.

— **Táboszky és Parsch** zeneműkereskedésében **Budapest** en megjelent: **Népszínházi dalok.** 32 kedvelt magyar népdal. Énekhangra zongora kísérettel vagy zongorára külön. Ára 3 frt. — Tartalom: 1) Ablakodig sétáltam. 2) Az a kis lány jaj be czifra (Here tyú, tyú, tyú). 3) Zavaros a Tisza vize. 4) Hej Miskolczbó ki kő mennyi. 5) Kanász vagyok hej-haj. 6) Bort ide. 7.) Olyan nagyon. 8.) Sindőlőzik. 9) Szilvás falu gyászban van. 10) Hejh! Budavár. 11) Káka tövén. 12) Repülj fecském ablakára. 13) Czegléd körül van egy malom. 14) Az én szemem. 15) A szécseni halastó. 16) Hegedűszó, furulyaszó. 17) Tegnapelőtt csütörtökön. 18) Ki volt itt? 19) Ez a kis lány megy a kutra. (Hajnalban, hajnal előtt). 20) Hegedűszó lakadalom. 21) Édes anyám. 22) Faragó Ferkó. 23) Ennek a kis lánynak. 24)

Rongyos csárda két oldala. 25) Tulsó sorban. 26) Elmentem én a templomba. 27) Zsidó, zsidó. rongyos zsidó. 28) Régi módi a lányoknál. 29) Halloc-e te kis hamis. 30) Lám megmondtam szombat este. 31) Elátkozom. 32) Te vagy, te vagy, barna kis leány.

— **Ugyanott** megjelentek: „Aus freuer Land“ Polka-francaise. Szerző ifj. Fahrbach Fülöp. Ára 50 kr.

— **Ne menj el...** Irma nótája. — **Budapesti kis barna...** Dalok zongorára, szerző Szentirmai Elemér. Ára 60 kr.

— **Beküldetett:** „A KÖZIGAZGATÁSI BIRÁSKODÁS,“ az alkotmányosság és az egyéni joghoz való viszonyában. Irta Dr. Concha Győző, a kolozsvári kir. tud. egyetem ny. r. tanára. — Ára 1 frt.

— „KERESKEDELMI SZAKLAP“ című kereskedelmi, ipar és vegyes tartalmú heti közlöny fog április 1-jétől kezdve hetenként megjelenni, nagy ivalakban. Előfizetési ára félévre 2 frt, három óra 1 frt. Szerkesztő: Demetrovics E. Szvetozár. Szegeden, Baráttér, apácák zárdája mellett.

— **Beküldetett:** TÖRVÉNYEK ÉS RENDELETEK GYŰJTEMÉNYE. A törvénykezés közegei. Birói ügyvitel. Polgári. váltó s kereskedelmi eljárás. Rendezte P. budapesti ügyvéd. I. füzet ára 1 frt.

— **Rautmann Frigyes** könyvkiadónál Budapesten, most jelent meg: „GYAKORLATI ÚTMUTATÓ“ az adó-, bélyeg- és illetékszabályok köréből. Községeljárók, községi és körjegyzők, jegyzői vizsgára készülők és az adóügyvel foglalkozók számára. Összeállította, magyarázó jegyzetekkel, mintázatokkal és irománypéldákkal ellátta: Mészáros Caesar, a „Község Lapja“ munkatársa.

— **Ugyancsak** Rautmann: „Előfizetési felhívást“ küldöz szét: A községi és körjegyzők kézikönyvére, Irta Dobózi István, Pest, Pilis, Solt és Kis-Kunmegyébe kebelezett Maglód községének és az országos jegyzői congressusnak jegyzője. A kézikönyvmegrendelési ára füzve 2 frt, — diszkötésben 2 frt 50 kr.

Végre tudatja a községi és körjegyzőkkel, — hogy elhatározta magát a községi bírák és előljárók részére szintén egy kézikönyvet kiadni. — Előfizetési ára 60 kr. E munka május 1-én okvetlen megjelenik.

— A népszínházban vasárnap márczius 18-án „Strogoff“ 3-ik előadásán oly nagy volt a közönség tolongása, minő még e színház fennállása óta soha. Déli 1/2 1 órakor már bezárták a pénztárt, mert a jegyek mind elkeltek.

— Wagner Bécsben. A bécsi dalműszínházban márczius 5-én este adták Wagner Walkürjait. A siker teljes volt; a hangos oppositio daczára viharosan megtapsoltak minden felvonást. A kiállítás fényesebb volt, mint Bayreuthban. Az egész udvar jelen volt az előadáson.

— Carina Anna ismert művészuő, a legutóbbi időben a weimari színházban gyönyörködtette a művészetért lelkesedő közönséget; s közelebb Sopronban az ottani irodalmi kör megnyitó ünnepélyén énekelt.

— **Az „Apollo“** zeneműfolyóirat legújabb 6-ik száma következő tartalommal jelent meg: 1.) Változatok „Ég a Kunyhó“ című népdal felett, Kapi Gyulától. 3.) Népdal a mult századból, egyházi (doriai) hangnemben énekre harmonium kísérettel; átírta Zimai László. Még folyton előfizethetni az egész évfolyamra.

— **Nicolini**, a Patti bálványoltja, jelenleg 45 éves s tizenegy gyermeke van.

Körütekintés a hazában.

— Ausztria és Magyarország közt a viszonyok mindinkább rosszabbulnak, A magyarfalók Bécsben oly delirumba estek, hogy minden módot felhasználnak, csak hogy a monarchia a belső válságot ki ne kerülhesse. S e destructiv politikában csudálatosan egyetértének a német haladó pártiak, kik hivatásuknak tartják előkészíteni a csatlakozást a nagy Németországhoz, a centralistákkal, kik bekebelezni akarják Magyarországot, mint provinciát Ausztriába és a foederalistákkal, kik az alkotmányos dualismust az absolutisticus kormányzattal és rendi képviselőkkel szeretnék felváltani. Valamennyien szítják a gyűlöletet és vetik a szelet, mert óhajtják a vihart, nem hazafiságból, de szükkeblü önzésből vagy pártos szenvedélyből. S egy nemtelen, de hatalmas pénzintézet, — az osztrák nemzeti bank, mely káros hitelforgalmi politikáját nem igazolhatja azzal, hogy résvényeseinek bő osztalékokat ad és vagyont szerez, egész illetéktelen befolyását felhasználja arra, hogy Magyarország és Ausztria között az erkölcsi kapcsolatot szétépítse s a belső rend és közmegegyezés állapota helyre ne állhasson. Ezzel egyesülten a sajtó és a reichsrath többsége két év óta ugyancsak aláástak mindent, a mi a magyarok és osztrák németek közötti jó viszony garantiáját képezte. — És felettébb sajnós és megfoghatatlan, az, hogy maga az osztrák kormány is, mely mindig a monarchia egységét hordta szájában, — nem a két állam közös érdekeit, a kölcsönös méltányosságot, [az alkotmányosságot s az alkotmányos alapok megszilárdítását tekintette céljának, hanem valóságos elfogult ellenséges indulatot tanúsított Magyarország iránt; s nyíltan és ismételve bevallotta, hogy neki a dualismus, vagyis a létező alkotmány nem kell; hozzájárult, sőt szította a Magyarország elleni izgatást; szövetkezett hazánk ellenségeivel s megbízhatlan magaviselete által a Lajthán innen megingatta a hitet az iránt, hogy nekünk magyaroknak az általunk felszabadított osztrák-németekben hű szövetségeseink vannak, s hogy az osztrák alkotmányosságban saját alkotmányosságunk garantiáját birjuk.

— B u d a p e s t, március 10. A törvényhozás második ülészsaka tegnap berekesztetett s ma megnyitott harmadik ülészsaka. A független szabadelvű párt és a szélsőbal a mai választásoknál külön szavazati íveket nyújtottak be. Alelnökökül ismét megválasztottak: Bánó József és Várady Gábor.

— A „P e s t e r J o u r n a l“ czimű lap ujdonsági rovatában 1876. márt. 19-én egy közlemény jelent meg; mely azt tartalmazta: hogy „Jeszenszky Pál, terézvárosi halottkém ellen már több ízben azon panasz merült fel, hogy a halottakat saját lakására viteti, a helyett hogy a halottas házakba menne.“ Nevezett halottkém azután a közlemény írója több sértő epithetonnal tisztelte meg, milyen: „neveletlen“, „brutális“, „beszámíthatatlan“, „aggasztó elmeállapotú“ stb. E közleményre a megtámadott dr. J. megtette a sajtóper megindítására szükséges lépéseket. A sajtóügyi tárgyalás március 8-án tartott meg. Négy tanu bizonyította hogy látták a dr. J. lakására koporsót vinni. Vádlott T a u b e r L e o nyolcz szavazattal négy ellenében felmentetett, s a vszék dr. Jeszenszkyt 50 frt perköltség és 48 frt 40 kr bírósági költségben marasztalta el.

— A fővárosi kávéházak látogatóit jelenleg valami Somoskeőy nevű kalandor viselt dolgai foglalkoztatják szakadatlanul. E kalandor az egész várost feszült kíváncsiságban tartja és mindenki lesi a hirt a hajtóvadászatról, melyet a fővárosi rendőrség armádiája ezen egy szál ember ellen napok óta folytat. Itt is ott is fel-

merül egy-egy kósza hir, mintha őt itt vagy amott látták volna; de mire a rendőrség a jelzett helyen megjelenik, a csudálatos embernek már csak hült helyét találja. Igy márcz. 13-án az esti órákban egy egyén tett jelentést a rendőrségnél, hogy S. a mult éjjelt egy pipa-utczai hirhedt helyen töltötte. Az oda küldött rendőrnek azonban azt válaszolták, hogy ez állítás valótlan, habár a a feljelentő szava bihetősége ellen semmi kétely sem merülhet fel. Átalában ugy látszik, hogy Somoskeőyt mindaddig nem is sikerül elfogni mig, pénze végképen el nem fogy, mert most készséggel rejtegetik mindenütt azon gavalléros borraivalók fejében, melyeket osztogatni szokott. Különbén pénze is már fogyatékán látszik lenni, mert hir szerint egy sugáruti leány szerelmét ma este már arany órája s lánczával fizette meg. A szakadatlan dorbézolás és virrasztásban azonban nemcsak erszénye, de ő is csakhamar ki fog merülni. Annyi ügyessége mindenesetre van, hogy az egérfogóba, a Frohner szállodába vissza nem tér, hol szakadatlanul egy rendőr leselkedik a várva-várt prédára. — Legutóbb egy sugáruti kalapos üzletében, s egy hatvani utczai szivartózsdeben látták.

— Somoskeőy kalandorról most kitünt, hogy szökött osztrák fegyencz. Őt Ausztriában 1870-ben elkövetett lopásért 15 havi sulyos börtönrre ítelték, s midőn a fegyházba szállíták, utközben megszökött. A budapesti főkapitányság most őt az egész monarchiában körözteti. A köröztetés szerint: Somoskeőy 27—28 éves, közép magasságu, gyenge testalkatu, sápadt arczu; visel kerek fekete kalapot, sötét mencsikoffot, ez alatt koczkás sötét kabátot, e kabát alatt frakkot, s fekete nadrágot. Czipőjén barna gombok vannak.

— Mező-Turról írják: hogy ott nem egészen egy év alatt 18—mond tizenyelecz—öngyilkossági eset és kísérlet volt, s egy pár kivételével, gyufáról lekapart fosforral mérgezték meg magukat; s azon egyének a pórnéphez tartoznak.

— A n.-várad i „László“-gőzhengermalom közgyűlése márcz. 11-én, vasárnap d. e. tartatott meg. Felolvastatott az igazgatóság évi jelentése, melyből kitünt, hogy a malom, bár 2 hónapig szünetelt a gépezet átalakítása miatt, mégis a mult évben 150.235 métermázsányi buzát örölt meg; a mi után az összes költségek és kétes követelések levonásával, tiszta nyereményként 101.101 forint 69 krajczár mutatkozik. Ez összegből ismét levonva minden kiadást, mint p. tőkegyarapítást, nyugdíj alapot stb, a nyeremény minden részvény után 30 forint leend. A szelvények alapján ez osztalék folyó évi május 1-én lesz felvehető.

— Valamennyi magyar vasut 1876-ki üzleti eredménye együttvéve: üzletben volt pályahossz: 9160. 1 km. — Az 1876 év folyamában szállított: 17,041.486 személy és 15,071 940 tonna áru; a bevételek tettek: személy és podgyász szállítás után 21,871.222 frtot, gyors és teher áru szállítás után 71.201.145 frtot, összesen 93,072.267 frtot. — Az 1875 év folyamában szállított 17,681.397 személy és 14,957.717 tonna áru; a bevételek tettek: személy és podgyász szállítás után 23,097.246 frtot, gyors és teheráru szállítás után 68,383.490 frtot, összesen 91,471.736 frtot.

— A garantirozott vasutakra vonatkozó osztrák törvényjavaslatot a vasuti bizottság egy lényeges pontban megváltoztatta aként, hogy az államnak joga leend azon vasutakat saját üzleti kezelésébe átvenni, melyek három egymásután következő éven át a garantirozott összeg felénél nagyobb összeget vettek igénybe, vagy melyeknek garancia előlegei a garantirozott részvénytőke felét meghaladják.

— A m. földhitelintézet évi közgyűlése márcz. 4-én d. e. tar-

tatott meg Lónya y Menyhért gr. elnöklete alatt ; ki a gyűlést azon kijelentéssel nyitotta meg, hogy az Arany László által felolvasott igazgatósági évi jelentés az intézet kitünő állapotának s mult évi működésének örvendetes képét mutatja. Az összes kölcsönök fedezetére 151.051,364 frt értékű földbirtok és mellékjelzálogként 35.393,853 frt 70 kr értékű épületek köttettek le. A lekötött földbirtok terjedelmére nézve 210 □ mértföldet tesz. A mult év decz. végén tényleg fennállt kölcsönök összege 50.975,485 frt 19 krt tett. A forgalomban levő érczp. é. záloglevelek összege az év végén 8.257,800 frtot tett, a papir é. záloglevél-forgalom pedig 42.367,300 frtot. Az összes forgalom 51.157,340 frt. A beperlés alatt álló részlet-hátralékok összege a mult év végén 364,894 frtra rugott. Veszteség se a jelzálogi kölcsönöknél, se egyéb üzleteknél, valamint az intézet keletkezése óta egy évben sem, ugy a mult évben sem érte az intézetet. Az üzleteredményi számla a mult évre 364,869 frt tiszta nyereseményt tüntet ki, mely teljes összegében a tartalék-alaphoz csatoltatott; ennek beszámításával az intézet keletkezése óta, annak saját szerzeménye a tartalékalap javára 2.732,641 forintot tesz. — Elnök jelenti, hogy az igazgatóságnak már régóta táplált azon terve, hogy az 5½%-os záloglevelek kamatai 5%-ra szállitassanak le, a valósuláshoz közel áll, s miután ezáltal a 6.75%-os összes kamat 6%-ra szállitattnék le, az a kölcsönkérő közönségre nézve nem csekély horderővel bir.

— Magyar zarándokolás Rómába. A pápa püspökké szenteltetésének ötvenedik évét a nyáron fogják megülni Rómában, s a papság egyházi demonstraczióra készül; ajándékokra valót gyűjtenek, zarándok csapatokat szerveznek. Nálunk a „Magyar Állam“ gyűjt Péterfillért és egy pár csattra adományokat. Ugyancsak e lap írja, hogy elmegy júniusban Rómába az esztergomi primás is, több püspökkel; körülbelül 50—60 magyar pap lesz ott, de kell vagy ötven világi katolikus férfi is, a ki magyar ruhában és kardosan részt vegyen a primás vezetése alatt az ajándéktárgy és szeretet adományok átadásakor.

— Gróf Kun Kocsárd a nemzeti tanügy érdekében a szászvárosi ev. ref. iskola iránt kiváló részvétből, mivel ez iskolának, az ország e szegletén, az oláhság lakta e vidékén, a csekély számú magyarságnak az eloláhosodástól való megmentésére kétség alá nem hozható missiója van, és e hivatásnak szemmel láthatólag, sőt bebizonyított sikerét mutatta fel eddig. — febr. 10-én 50,000 (ötvenezer) frtot tett le urbéri papirokban a szászvárosi ref. iskola pénztárába, hogy az mindaddig kamatoztassék s a kamatok tőkésittessenek, mig ez összeg 103,700 (százhárom ezer hétszáz) forintra fel nem növekszik. Miután a tőke e magasságra felnövekedett, abból hatvan ezer frtnak 5%-os kamatjával a szászvárosi iskolában felállitandó 3 új tanári állomás javadalmazandó, tanári szálláspénzül a gróf házának jövedelme engedtetvén át. A tőke további 20,000 frtjának kamataiból eloláhosodott magyar szülők gyermekei, időnkint egy egy, segedelmeztessenek minden községből; minden fu 40 frt ösztöndíjat kap. A további 23,700 forintjának kamatait azon protestans felekezetű községek tanítóinak fizetés nevelésére rendeli, kik ma 400 forintnál kisebb fizetést buznak.

— Hirszerint Salamon magyar király sirkövét megtalálták Pola közelében, hol a számüzött magyar király végnapjait vezeklésben töltötte. A kö jelenleg Polában a Diana templom udvarán őriztetik, rajta ezen latin felirat olvasható: „Salamon Rex Hungarie.“

— Az asszony nyelvnek a serét sem árt. Pappfalván történt,

hogy egy atyafi megunván oldalbordájának veszekedő természetét, elhatározta, hogy végleg szakít vele. — Nem találván erre okosabb módot, nejeére fegyvert sütött. — A srét átjárta a nő ajkát, állát és nyelvét, de komolyabb baj nem érte. — Az atyafi ez utóbbi körülményt utólag szívesen vette és vigasztalódék, hogy ezután legalább nem fog neje vele perelni, mert nyelve megsérült. Mily nagy volt azonban meglepetése, midőn a lövés után pár napra az asszony nyelve ismét helyén volt. Egyébiránt a férj a kóterben elmélkedik az asszonyi nyelv sajátságairól!

— P e s t e n febr. 11-én egy levélgyűjtő szekrényben találtatott egy levél, mely következőleg volt czimezve: „Az égnek és földnek mindenható Istenéhez, a királyok királyához, tisztelettel az égben.“ — A főpostán nem akadt levélhordó, ki elhatározta volna magát e levelet czimzettnek kézbesíteni.

— K o s z t k a I s t v á n a mult héten Kosztká Géza belényesi járásbíró előtt állott okmányhamisítás vádjá miatt. Mialatt a bíró kérdezzeti, zsebéből revolvert ránt elő s menten le is lövi a bírót, ha a jelenlevő segédszemélyzet rá nem rohan, s le nem fegyverezi.

— H ó z i v a t a r. Januárban ibolyákat szedtek; most meg márcziusban oly hózivatar keletkezett, mely beillenék deczemberi zivatarnak. A fővárosban márczius 8-án éjjel megereedt a havazás s tartott másnap egész délelőttön át. Az utakat, utcákat térdig érő hó borította.

— A B á n f f y - H u n y a d h o z közel fekvő a l m á s i u r a d a l m a t az erdélyi róm. kath. tanulmányi alap részére megvették s az e napokban adatott át. A tulajdonos Leitnerné asszony, bécsi lakos volt; a vételár 400,000 frt urbéri papirban. Az almási uradalmat Leitner évek előtt 400,000 frtéért vette gróf Csákytól; azóta mintegy 80,000 frt befektetést tett. Az uradalom jövedelme szegény sorsu ifjakat fog segélyezni tanulói pályájukon. — Kár volt ezen rosszul jövedelmező uradalomba fektetni azt a sok pénzt. Leitnerné azért adta azt el, mert az neki jóformán semmit sem jövedelmezett.

— A z a r a d i „Alföld“ beszéli: A mult hét végső napjai egyikén két lengyel zsidó érkezett Aradra, kikről csakhamar azon hir terjedt el, hogy az orosz hadsereg részére pénzzel toborzanak és a helyben állomásozó helyőrség tisztjeit a zászló elhagyására buzdítják. A rendőrség figyelemmel kísérte a jövevények lépteit s midőn kitűnt, hogy a várat látogatják meg, a várparancsnokság közbejöttével elfogatta őket. A szigorú vizsgálatból aztán kiderült, hogy a két gyanus egyén Splitter és Guttman krakkói zsidók, a krakkói Deutscher Simon bankárház ügynökei, kik az ország mindazon városait beutazták, melyekben helyőrség állomásoz, s a tiszteknek 120—140 száztóli uszorakamatra rövid lejáratu kölcsönöket adtak. A városi kapitányság, miután Magyarországra szóló utlevelekkel nem voltak ellátva, eltolonczoztatta az uszorás lengyel zsidókat.

— M á r c z i u s 6-án esti 8 óraker két ismeretlen egyén a Nyiregyháza és Ujfehértó között levő 152-ik számú őrházba tört, itt a lámpát eloltották s Nemetz Lajos nevű pályaoert fokosütésekkel megölték. A pályaoer nejeének sikerült a nyitva hagyott ajtón kimenekülni. Rablás nem történt és így a gonosztettnek más oka lehetett.

— M i s k o l c z o n a pénzüntézetek közt a takarékpénztár volt az első az évi közgyűlés megtartásában. A részvényesek közül mintegy 35-en voltak jelen a közgyűlésen, és szívesen vették tudomásul az igazgatóság jelentését, mely szerint részökre egy-egy részvény után 87 forint osztalék adatik.

Mit csinálnak Debreczenben?

— **Debreczen város közigazgatási bizottsága** márczius 5-én, hétfőn tartotta meg márczius havi gyűlését; s ez leginkább adóügyi dolgokkal foglalkozott.

— A királyi ügyész a helybeli bíróságok büntetőügyéről tett a bizottságnak jelentést. E szerint az itteni rabok ellátása az államnak többbe kerül évenként 10,000 frtnál; a miből rabtartási költség megtérítés és munkadíj czimeken mintegy 1500 frt térül vissza. Ez időszerint a helybeli s h.-böszörményi börtönökben 180 rab szállásol.

— **Február 1-től fogva** 1000 angol köblábnyi gáz ára 5 frt 70 krról 5 frt 50 krra mérsékeltetett a gázfogyasztók számára; s így 20 krral olcsódott.

— **Pestről** Schmidt de Wilde vállalkozó megbízásából két mérnök dolgozott a mult heteken városunk azon utczáin, a melyeken a lóvonatú vasut végig menne. A mérnökök főleg azon utcák lejtmerése felvételével foglalkodtak.

— **A városi bizottság** közgyűlése most már két hónaponként egyszer tartatván, a márczius 8-án tartott közgyűlésre sok tárgy gyűlt össze.

— Legelsőbb is a polgármesternek január s február hónapokról szóló jelentése olvastatott. Ez többek közt tudatja: hogy

az I. választó kerületben pfa-csapó 746.

II. „ „ hatvan-piacz 782.

III. „ „ czepléd-varga 772.

a választók száma 1877-ik évre.

— Olvastatott a polgármester előterjesztése az iparos iskolákra vonatkozólag. Ez a népnevelési bizottsághoz azon megbizással utasított: hogy a tantervet, költségvetést és szervezési szabályzatot készítse el s terjeszse a közgyűlés elé.

— A cserei kaszálók tulajdonjogi kérdésének rendezésére vonatkozólag az jelentetett: hogy az egyéb teendők miatt későbbre marad.

— A bizottsági tagokat igazoló bizottság ez évre is megalakítottatott.

— A külső vásártéren lévő kóser vendéglő épületei nem érdemelvén a kireparálást, azok épületek anyagai közárverésen eladatni rendeltettek.

— A bormérők feljebbettek a belügyminiszterhez azon közgyűlési határozatot, hogy ők évenként 10 frt rendőrségi díjat fizessenek.

— Az állandó népnevelési bizottságtól beterjesztett ügyrend, egy pár pont hozzátételével helyben hagyatott; s miután azon bizottság tagságáról Csanak József lemondott, tagjává Telegdi K. László választatott meg.

— A guti erdősz állomásra Bészler János tétetett át, helyébe a nagy cserére Botos Lajos erdősz gyakornok helyettesített ideiglenesen.

— **A helybeli atletikai klubnak** ez időszerint 115 tagja van s vasárnap márczius 18-án tartotta évi tisztújító gyűlését.

— **A „Debreczen Hajdumegyei Közlöny“** ápril hó elsejével „Déli báb“ czimű szépirodalmi heti lappá fog átalakulni, s szerkesztését Dengi János tanár veszi át.

— **Vámos Péres** várost mártius 9-én tartott közgyűlésén alakította át Csajkos Gyula szolgabíró rendezett tanácsu városból nagy községgé. — A hat hajduváros kerülete 1699-ben alakult meg.

— **Vasárnap** márczius 18-ára délelőttre, a helybeli gazdasági egylet tagjai az évi rendes közgyűlés megtartására voltak meghíva; de csak 11

tag jött össze; s így a közgyűlés nem vala megtartható. A megjelent tagok tehát a központi gazdasági egyletnek a felföldi napszámosokra vonatkozó ajánlata felett tartottak értekezletet. Ugyanis a központi gazdasági egylet azon ajánlatot tette a vidéki gazdasági egyleteknek, miszerint kész azt közvetíteni, hogy a felső vidéki megyékből az alsó vidékekre nagyobb számmal jöjjenek le napszámosok. E végett azon egyletnek szükséges tájékozódva lennie az iránt: hogy például Debreczen területén s vidékén hány felföldi napszámos kaphatna állandó foglalkozást. — Az e tekintetben tartandó tanácskozásra az egész gazda közönség falragaszok által vasárnapra, márczius 25-re délelőttre meghivatni rendeltetett.

— **Színházi szemle:** Szombaton, márczius 3-kán: **az amerikai művészársulat** előadása. Ezt megelőzte: „**Az egyetlen leány**“, lengyel vigjáték mulattató élénkséggel előadva. — Az állítólagos amerikai művészársulat mutatványai lovardába illő alantjáró, s a finomabb érzést sértő látványosságok valának; e miatt azok több izben pissegetéssel találkoztak. — Egyébiránt azt megnézni, a szokottnál nagyobb közönség gyűlt össze a színházban.

Vasárnap, márczius 4-én: „**A szép juhász**“, népszimnű Szigetitől. Legtöbb tetszést arattak: Szathmári Á. Bálint bácsi, Nyilvai Piroska és Egri a szép juhász szerepében. A páholyok nagy részben üresen maradtak.

Hétfőn, márczius 5-én: „**Az ördög naplója**“, francia vigjáték. A czimzerepben Temesváry játszott legjobban. A készülletlenség sok helyen kitűnt.

Kedden, márczius 6-án: „**Az okos bolond**“, népszimnű Szigetitől. Az okos bolond szerepében Szathmári Á. a közönséget folytonos derűtségben tartotta.

Szerdán, márczius 7-én: „**Harmincz év egy kártyás életéből**“, feltűnőleg készülletlenül adatott. A czimzerepet Egressy, nejét Hahnelné hatással személyesítették.

Csütörtökön, márczius 8-án először: „**Száz szüz**“, operette 3 felvonásban Lecoquetól. A darab meséje azon alapszik: hogy Londonban Ausztráliába leendő szállítás végett 100 férjhez menendő szüzet verbualnak, s ezek közt két olyan nőt is elszállítanak tévedésből a „zöldszigetre“, a kik csak kíváncsiságból, körülnézni mentek a hajóra. E két nőnek a férje azután elmegyén utánok; s kiszabadítják nejöket. — A darab meséje és zenéje egy iránt kevés tetszést aratott, és pedig annál inkább, mert számos illemellenes mondatok fordultak elő a darabban. — Pénteken ugyan azon darab adatott másodszer s ez uttal utólszor, feltűnőleg kis számu közönség előtt.

Szombaton, márczius 10-én: „**A király házasodik**“, vigjáték három felvonásban. Komáromi Lajos mint vendég a Kopjai Imre szerepében mutatta be magát. Alakja és alakítási modora nem alkalmasak az ilyen, magasabb régióba tartozó egyéniség kellőleg urias alakítására; azonban helyenként mulattató könnyű játékát több izben megtapsolták.

Vasárnap, márczius 11-én: „**A pünkösdi királyné**“, népszimnű Szigligetitől. Ebben is szerepelt Komáromi, mint a Zomanczi barátja; de ezen szerepben még kevésbé sikerült neki a találó alakítás, mint tegnap.

Hétfőn, márczius 12-én: „**Liliomfi**“, énekes bohózat Szigligetitől. A czimzerepet Komáromy játszotta; holott ő koros már az ilyen fiatal szeleburdi egyéniség személyesítésére.

Kedden, márczius 13-án: „**A becsületszó**“, vigjáték Szigeti Józseftől; ezt követte „**A samártej**“, énekes vigjáték. Mindkét darab elég jól mulattatta a

csékely számu közönséget; s az első vigjátékban különösen Gyöngyösi Etel meglepőleg ügyesen alakította a természetes fiatal leánykát.

Szerdán, márczius 14-én: **Donadio Bianka** és **Caravatti Péter** első vendégjátékául: „**A szevillai borbély**“, opera Rossinitől. Rozina szerepét Donadio elbájoló kellemmel s otthoniassággal játszotta s énekelte. Donadio magas erős alak, természetes könnyű mozgással; arczatja annyiban különbözik az olasz és spanyol tyusból, hogy arczzsine s haja szőke. — Caravatti is teljesen élvezhetőleg énekelte. Scholaszter észrevehetően elfogult volt, — mihez járult még azon állandó hibája: hogy ő majd nem mindig rekettes. Egyébiránt e darabot ezuttal sokkal kevesebb bohóskodással adták, mint más alkalommal. — Donadio minden tekintetben tetszett.

Csütörtökön, márczius 15-én: „**Csikós**“, népszínmű irta Szigligeti. — Jó előadás.

Pénteken, márczius 16-án: „**Othello**“, szomorujáték Shakespeare-től. A czimszerepet Egressy nagy hatással játszotta; Desdemonát Temesváryné, Jagot Szatmári Á. elég jól személyesítették.

Szombaton, márczius 17-én Donadio 2-ik vendégjátékául: „**Faust**“, Margarétát gyönyörűen énekelte. Alakítása a 3-ik felvonásban sikerült legszebben.

Vasárnap, márczius 18-án: „**A rokkant huszár**“, népszínmű, Gyurit Egri, Marcsát Nyilvai sok ügyességgel személyesítették.

Hétfőn, márczius 19-én: „**A ezigány király**“, dráma 5 felvonásban 13 képben, Ponson du Terrail regénye után. Egy ilyen nagy szabású dráma előadásához nincs színtársulatunknál elégséges és alkalmas erő; mihez járul még az: hogy az ilyen nagyszabású darab összevágó s hatásosan lehető előadása hosszabb tanulást s többszöri próbát igényel. A szereposztás is átalánvéve nem felelt meg a szereplők egyéniségének. Leginkább Foltényiné a Cynthia és Egressy a Roger szerepben közlítették meg feladatukat, s találtak tetszést.

Kedden, márczius 20-án: „**A csapodár**“, francia vigjáték Sardoutól mulattatólag adatott.

Szerdán, márczius 21-én: **Donadio Bianca** és **Bacsó Luiza** vendégfellelépésével: „**Mártha**“, opera 4 felvonásban. Donadionak mai szereplése sikerült minden részletében legelbájolóbban; s átalánvéve az egész előadás jól ment. A közönségre nézve igen kellemes volt: hogy Bacsó Luizát ismét hallhatta. — Donadio három, Bacsó Luiz két nagyon pompás koszorut kaptak.

— Az aradi színügy-gyámolító egylet egyelőre csak az 1877-ki évi október 1-től — 1878-ik évi virágvasárnapig akarja a tagokat szerződtetni. — Ilyen kurta időközre bajos szerződni. A színügy gyámolító egyletnek arról is kellene gondoskodni, hogy a társulat a nyári időnyre se legyen kénytelen szétfutni.

— A kutyakedvelők társasága Bécsben elhatározta, hogy kutyák számára ellátási és betanítási intézetet állit fel Hietzingben, hol aztán kutya-kiállításokat is fognak rendezni. Az építés költségeit reszvény-jegyek által fedezik. A tagok között több osztrák és magyar főur van.

— Kremsben egy öreg asszony él, ki már ötven éve tanit zongorázni. Több év előtt leesett s mindkét kezét eltörte, de az nem tette lehetetlenné, hogy most nyolczvan éves korában naponkint 6—8 zongoraleczkét adjon s hangversekben lép fel, hol bámulják kitűnő előadásait.

É R T E S I T Ő .

Ó v á s .

A cs. kir. szabadalm.

O C A R I N A

pályadíjazott zeneműhangszereink

rövid idő óta utánozhatnak és bécsi cégek által valódiéként magasztaltanak a hírlapokban.

Több hírneves zenei tekintély és szakember megkeresése folytán a t. cz. közönség érdekében közöljük eme óvást, hogy a más oldalról felmagasztalt, **ugynevezett** Ocarinák megvásárlásától óvjuk, amelyek a minőség jóságában és felette tiszta hangolás tekintetében, cs. kir. szab. valódi olasz Ocarináinkkal az összehasonlítást ki nem állják.

Mindenki, habár nem zenész is csak egy órai gyakorlat után az Ocarina cs. kir. szab. zeneműhangszerünkön a legszebb darabokat elbirja játszani. Árak:

Nr.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
	1 frt.	1.50.	2.—	2.50.	3.—	4.—	5.—

Zongorakíséretre hangolt Ocarinák ára 3 frt 25 kr.

Nyomatott könnyen érthető vezérfonalat minden darabhoz ingyen adunk. — A cs. kir. szab. valódi **Ocarinák** az

Olasz zenehangszer-raktárból Bécs, Burgring 3. megrendelhetők.

Figyelmeztetésül! Valódi Ocarinánk minden egyes darabja a cs. kir. szab. jeggyel van ellátva. — Minden másfelől felmagasztalt, utánzott, nem szabadalmazott ugynevezett Ocarinát darabonként 50 krért szállítunk. Nagyban sokkal olcsóbbért.

Vidéki megrendelések utánvétellel pontosan eszközöltetnek. — Viszont-eladók engedményben részesülnek.

Cui	A fogfájást	Trau
fidas	rögtön megszünteti a Feytona!	schau
vide!	Kapható Debreczenben dr. Rothschnek E. gyógy- szertárában.	wem! 9

Gummi és halhólyag
(Cotton)
tuczetjét 2-6 frtért, direct küldi
utánvétellel 13
J. N. Schmeidler
Gummi-gyára, Bécs, VII. Stiftgasse 20.

Debreczen 1911. évi közlési közzétételére

